

Alvet

Vikatikeistä voimaksi

Voimauttava kirjontapaja.

Opinnäytetyö
Savonia-ammattikorkeakoulu
Tiina Pehkonen
2014

ARVET

Vikatikeistä voimaksi – Voimauttava kirjontapaja

TEKIJÄ/T: Tiina Pehkonen

Työn käyttöluva: Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 1.0 Suomi

SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Tiivistelmä

Koulutusala

Kulttuuriala

Koulutusohjelma

Muotoilun koulutusohjelma

Työn tekijä(t)

Tiina Pehkonen

Työn nimi

Arvet – Vikatikeistä voimaksi. Voimauttava kirjontapaja

Päiväys 28.2. 2014

Sivumäärä/Liitteet 64/4

Ohjaaja(t)

Ulla Rytönen, Riitta Junnila-Savolainen

Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)

Kuopion Tyttöjen Talo

Tiivistelmä

Opinnäytetyönä toteutettiin Kuopion Tyttöjen Talolla tyttöjen voimaannuttava kirjontapaja, jonka aiheena olivat arvet. Kirjontapaja oli suunnattu 18 – 28 -vuotiaille tytöille. Tekijän oma kokemus luovan työskentelyn voimaannuttavasta vaikutuksesta vakavan sairauden hetkellä rohkaisi tekijää valitsemaan aiheen opinnäytetyökseen. Työn tavoitteena oli yhdistää voimaantumisen teoria ja tekijän muotoiluosaaminen kirjontapajan toteutuksessa. Kirjontapajan suunnittelussa otettiin huomioon voimaantumisen edellytykset ja pajan tarkoitus oli tukea osallistujien voimaantumista. Opinnäytetyössä tutustuttiin voimaantumisen teoriaan ja teoriaa hyödyntäneisiin monialaisiin toimintamuotoihin. Lähdeaineiston perusteella tekijä muodosti oman mallinsa voimaantumisesta luovan kirjonnin avulla.

Opinnäytetyöprojekti toteutettiin soveltamalla Checklandin pehmeän systeemianalyysin menetelmää. Työssä käytetty pääasiallinen tutkimusaineisto oli Juha Siitosen väitöskirja Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Voimaantumisella tarkoitetaan tässä työssä ihmisen luovuuden ja itsetuntemuksen lisääntymistä sekä rohkeutta ilmaista itseään. Kirjontapajalla osallistujien voimaantuminen ilmeni rohkeutena kokeilla uutta, uuden oppimisena itsestään sekä kykynä kuvata tunteitaan ja ajatuksiaan kirjonnin avulla. Voimaannuttavan kirjontapajan todettiin auttavan osallistujia rakentamaan positiivista kuvaa itsestään.

Kirjontapajalla käytettiin tilkkumaalaustekniikkaa pääsääntöisesti ompelukoneella vapaasti kirjoen. Aiheen käsittelylle oli pajalla kaksi eri vaihtoehtoa, joista kukin osallistuja sai valita itselleen mieluisan. Osallistujat saattoivat pohtia omia arpiaan kuvaamalla niitä Mun arvet -kirjonnaisessa. Vaihtoehtoisesti he saivat Mun valo -kirjonnaisessa kuvata arvistaan seuranneita hyviä asioita elämässään. Pajaa pidettiin Tyttöjen Talolla viitenä peräkkäisenä

torstaina. Voimaannuttavan kirjontapajan kehitysmahdollisuuksia on muokata siitä asiakkaille tarjottava kirjonnän matkalaukkupaja, jota tekijä voi pitää asiakkaan tiloissa

Avainsanat

Kirjonta: tilkkumaalaus, voimaantuminen, työpaja, ohjaaminen, Tyttöjen Talo

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS

Abstract

Field of Study
Culture

Degree Programme
Degree Programme in Design

Author(s)
Tiina Pehkonen

Title of Thesis

Arvet – Empowering embroidery workshop for girls

Date 28.2. 2014

Pages/Appendices 64/4

Supervisor(s)
Ulla Rytönen, Riitta Junnila-Savolainen

Client Organisation /Partners
Kuopio House for Girls

Abstract

The project of the thesis was to produce an empowering embroidery workshop for the Kuopio House for Girls. The subject of the embroidery workshop was scars and it was aimed for girls aged 18 to 28 years. Empowering experiences through creativity encouraged the author to pick this subject for her thesis. The purpose of the thesis was to plan an embroidery workshop on the basis of the theory of empowerment and to enhance the author's own knowledge in designing and guiding creative workshops. The aim of the embroidery workshop

was to empower the participants through creative embroidery. In the workshop the participating girls pictured their scars and good things in their life by free machine embroidery and patch-painting.

The project was conducted by following Checkland's soft system analysis. The course plan for the embroidery workshop was based on Juha Siitonen's doctoral thesis on empowerment theory. The author got acquainted with the other applications of the empowerment theory, and formed a model of empowerment through creative embroidery. In the thesis empowerment was understood as a growing creativity, self-knowledge and courage of expression. At the workshop the empowerment of the participants was seen as the courage of trying new techniques and as an ability to picture their feelings through embroidery. As a result of the thesis the embroidery workshop was found to help the participants to build a positive image of themselves. The embroidery workshop was held at the Kuopio House for Girls for five Thursdays. The future possibility of the embroidery workshop is to develop it into a suitcase workshop that can be held at the customer's premises.

Keywords

Embroidery: patch-painting, empowerment, workshop, guidance, House for Girls

Sisältö

1 JOHDANTO	7
2 TYTTÖTYÖ JA TYTTÖJEN TALO	10
2.1 Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö.....	10
2.2 Tyttöjen Talo®.....	10
2.3 Toimintaa Kuopion Tyttöjen Talolla	11
3 VOIMAANTUMINEN ERI YHTEYKSISSÄ	13
3.1 Nykytilanne ja ajankohtaisuus.....	13
3.2 Voimaantumisen määrittelyä.....	14
3.3 Voimaantumisen sovelluksia.....	16
4 VOIMAANTUMINEN ARVET-KIRJONTAPAJALLA	19
4.1 Omat arvet.....	19
4.2 Kirjonta ja tilkkumaalaus.....	21
4.3 Voimaa tilkuista.....	22
5 ARVET-KIRJONTAPAJAN MALLI	26
5.1 Kirjontapajan ideaalimallia etsimässä.....	26
5.2 Vapaa kirjannonprosessi.....	29
5.3 Ideaalimallista toteutukseen.....	32
6 KIRJONTAPAJALLA	35
6.1 Ensimmäinen tapaaminen	35
6.2 Toinen tapaaminen.....	37
6.3 Kolmas tapaaminen.....	40
6.4 Neljäs tapaaminen.....	42
6.5 Viides tapaaminen.....	43
7 KOKEMUKSET JA OSALLISTUJIEN PALAUTE	46
8 PARANNUSEHDOTUKSET	52
8.1 Kollektiivinen kirjonta.....	52
8.2 Tuotteita ja tukea.....	52
8.3 Kirjannon matkalaukkupaja.....	55
9 LOPPU ON KAIKEN ALKU	57
LÄHTEET	60
KUVALUETTELO	62
LIITTEET	
Liite 1. Tilkkumaalausohje.....	
Liite 2. Arvet -kirjontapajan juliste.....	
Liite 3. Arvet -kirjontapajan esite ja ohjelma.....	
Liite 4. Arvet -kirjontapajan palautelomake.....	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyönäni suunnittelin ja ohjasin Kuopion Tyttöjen Talolla voimaannuttavan kirjontapajan, jonka aiheena olivat arvet, elämän vikatikit. Harjoitteluideni myötä taiteen ja käsityön ohjaaminen kiinnosti ja halusin opinnäytetyössäni keskittyä oman kurssin suunnitteluun ja ohjaamiseen. Olen varma, että tulevaisuudessa kokemus palveluiden ja elämysten tuottamisesta ja erilaisten kurssien ohjaamisesta tulee olemaan entistä tärkeämpää omalle alalle työllistyessä. Aikaisempaa kokemusta ohjaamisesta minulle on kertynyt harjoitteluista muun muassa apuohjaajana taiteilijoiden järjestämällä lasten taideleirillä sekä ideoimallani Sydännuorten ja -aikuisten taidepäivältä. Vaikean sairauteni myötä olen kokenut taiteen ja käsitöiden voimaannuttavan vaikutuksen omassa elämässäni ja opinnäytetyössäni halusin tutkia voimaantumista lisää. Tavoitteenani oli pajan avulla tutkia erityisesti kirjonnän voimaannuttavaa vaikutusta ja kehittää toimintamuoto, jossa kirjontatyöt tukevat asiakkaan voimaantumista. Kirjontapajan tarkoitus oli tukea osallistuneiden itseilmaisua, omien voimavarojen löytämistä ja uuden oppimista itsestä ja muista, aikaan saaden voimaantumisen kokemuksen.

Opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toimi Kuopion Tyttöjen Talo ja kohderyhmääni olivat talolla käyvät 18-28 -vuotiaat tytöt. Kuopion Tyttöjen Talo on osa Suomen Setlementtiliikkeen nuorisotyön verkostoa ja Taloja on Kuopion lisäksi myös Helsingissä, Tampereella, Turussa ja Oulussa. Tyttöjen Taloilla tehtävä nuorisotyö on sukupuolisensitiivistä tyttötyötä, missä tyttöjä tuetaan etsimään omannäköistään tapaa olla tyttö tai nuori nainen. Sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä tehdään myös poikien parissa. Tyttöjen Talojen toimintaa ovat avoimet kahvilatyyppiset illat ja tapahtumat, eri teemojen ympärille kootut vuorovaikutteiset tyttöryhmät sekä yksilötyö, jossa nuorta voidaan tukea elämän

muuttuvissa tilanteissa. Tyttöjen Talot toimivat myös madaltavana kynnyksenä julkisiin palveluihin, joihin nuoret eivät välttämättä muuten helposti hakeudu.

Kuopion Tyttöjen Talolla tehdään jonkin verran käsitöitä, ohjatusti ja omatoimisesti. Useimmiten tehtävät käsityöt ovat neulomista ja virkkausta sekä erilaisten korujen valmistusta. Talolla harrastetaan myös paperiaskartelua, muovailua ja maalausta. Kirjonta ei ilmeisestikään ole ollut Tyttöjen Talolla kaikista suosituin tekniikka, mutta se soveltui mielestäni hyvin suunnittelemaani pajaan. Kirjontaan ei välttämättä tarvitse suuria tiloja, laitteita tai aloittelijalle vaikeita tekniikoita. Kirjontaan riittää vähimmillään kangastilkku, neula ja lankaa. Hitaudessaan erityisesti käsinkirjonta voi olla myös hyvin meditatiivista, antaen mielelle tilaa askaroida aiheen parissa. Kirjontapajalla ohjasin vapaata konekirjontaa ompelukoneilla. Valitsin tekniikan pajalle sen nopeuden ja uutuusarvon vuoksi. Kirjonnan eri tekniikoista valitsin pajalleni tilkkumaalauksen, sekä koneella että käsin. Tilkkumaalaus on helppo ja näyttävä kirjonnän tekniikka, jossa erivärisiä, läpikuultavia tilkkuja ommellaan läpikuultavan päällikankaan ja pohjakankaan väliin. Tilkkumaalauksessa työssä käytetyt tilkut ja ompleet muodostavat yhdessä valmiin kuvan. Pidin kirjontapajaani Tyttöjen Talolla kuukauden ajan, kerran viikossa torstain avoimen illan yhteydessä. Tyttöjen Talolla olin vastuussa pajani suunnittelusta, materiaalihankinnoista ja ohjaamisesta. Osallistuin kuitenkin myös talon ohjaajien kanssa yhteiseen purkukeskusteluun aina avoimen illan päätteeksi.

Opinnäytetyössäni tutustuin erityisesti Juha Siitosen väitöskirjaan voimaantumisen teoriasta sekä voimaantumisen ilmenemiseen ja hyödyntämiseen eri yhteyksissä. Kirjonnan vaikutuksesta voimaantumisprosessissa olen mukaillut Siitosen (1999) väitöskirjassaan esittämää Siitosen ja Robinsonin (1998, 188) mallia voimaantumisesta ammatillisen kasvun yhteydessä. Väitöskirjassaan vuonna 1999 Juha Siitonen vakiinnutti termin voimaantuminen tarkoittamaan ihmisen oman voiman

löytämistä ja käyttöönottoa. Aikaisemmin vastaavalle ilmiölle oli eri lähteissä eri ilmauksia. Voimaannuttavat toimintatavat kuuluvat erityisesti sosiaalialan toimintatapoihin, mutta viime vuosina on alettu kehittää myös monialaisia toimintamuotoja, joiden tavoitteena on ihmisten ja yhteisöjen voimaantuminen. Erityisesti kulttuurialalla on ollut näihin menetelmiin paljon annettavaa. Esimerkiksi draama, kirjoittaminen tai tarinatyöskentely sekä valokuvaus ovat tuoneet arvokkaan lisän ihmisen voimaantumisen tutkimiseen ja tukemiseen. Opinnäytetyössäni tutustuin muutamiin tällaisiin hankkeisiin ja kerron niistä enemmän luvussa 3.3 Voimaantumisen sovelluksia. Opinnäytetyössäni ajattelen voimaantumisen olevan itsetuntemuksen ja luovuuden lisääntymistä sekä oman voiman löytämistä. Kirjontapajallani voimaantuminen ilmenee osallistujien rohkeutena kokeilla uutta, tutustua muihin ja kertoa elämästään kirjannon avulla.

Kirjontapajan suunnittelun apuna käytin mukaelmaani Anttilan (1994) esittämästä Checklandin (1986) pehmeän systeemisuunnittelun menetelmästä. Menetelmää seuraten määrittelin kirjontapajalleni ensin tavoitteet ja sen jälkeen ideoin pajan ideaalimallin, jolla tavoitteet saavutettaisiin. Toteutusvaiheessa otin huomioon arjen rajoitukset ja mahdollisuudet, kuten käytettävissä olevat tilat ja materiaalit. Kirjontapajalla keräsin osallistujilta ja Tyttöjen Talon ohjaajilta palautetta. Omien kokemusteni ja saamani palautteen perusteella ideoin pajalleni vielä muutamia kehittämisvaihtoehtoja, joista kerron Parannusehdotukset -luvussa. Näiden parannusehdotusten kokeilun käytännössä jätin opinnäytetyön ulkopuolelle, työelämään.

2 TYTTÖTYÖ JA TYTTÖJEN TALO

2.1 Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö

Suomessa huomattiin 1990-luvulla, että tavallinen nuorisotyö tavoitti enimmäkseen poikia. Esimerkiksi nuorisotalot olivat usein poikavaltaisia paikkoja, joissa tytöillä oli lähinnä sivustakatsojan tai tyttöystävän rooli. Tyttöjä kiinnostavaa toimintaa ei välttämättä ollut tarjolla ja tyttöjen omaehtoinen toiminta jäi usein huomiotta. Myös poikien harrastustoimintaa tuettiin enemmän julkisista varoista kuin tyttöjen. Tämän huomion pohjalta alettiin kehittää sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä, jota ohjaa ajatus, että nuorisotyön näkökulmasta tyttöjen ja poikien tarpeet ovat osittain erilaiset. Eriytetyllä nuorisotyöllä pyritään vastaamaan näihin erilaisiin tarpeisiin ja sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä tehdään sekä tyttöjen, että poikien parissa. Erillinen tyttötyö antaa mahdollisuuden pureutua tyttöporukalla erityisesti tyttöjen elämässä ilmeneviin kysymyksiin. Se luo tytöille tilan kertoa kokemuksistaan sekä etsiä, pohtia ja jäsentää itseä ja ympäröivää maailmaa. Sukupuolisensitiivinen tyttötyö on nuorisotyötä, jonka tavoitteena on tukea tyttöjä ja nuoria naisia löytämään omat voimavaransa ja kasvamaan omannäköisikseen naisiksi. (Mulari, Eischer ja Uusitalo-Herttua 2012, 7-8)

2.2 Tyttöjen Talo®

Suomen Setlementtiliikkeen nuorisotyö on ollut etujoukoissa kehittämässä sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä. Vuonna 1998 Setlementtinuorten liitossa käynnistyneestä Upea minä -hankkeesta sai alkunsa Suomen ensimmäinen Tyttöjen Talo Helsinkiin vuonna 1999. Helsingin lisäksi Tyttöjen Taloja on perustettu myös Tampereelle vuonna 2004, Ouluun 2006 ja Kuopioon 2011. Tyttöjen Talojen lisäksi tyttötyötä tehdään nuorempien tyttöjen parissa myös Isosisko- ja Tyttöjen Tupatoiminnassa. Tyttöjen Talot ja muut tyttötyön toimipisteet ovat vain tytöille suunnattuja ei-kaupallisia tiloja, joihin tytöt voivat kokoontua viettämään aikaa,

juttelemaan ja harrastamaan. Tyttöjen Talot poikkevat yleensä tavallisista nuorisotaloista sisustukseltaan. Taloja suunnitellessa on pyritty kuulemaan tyttöjen toiveita ja usein he ovat olleet mukana toteuttamassakin sisustusta esimerkiksi maalaamalla seiniä ja etsimällä huonekaluja. Koska tytöt viettävät aikaa keskustellen, tiloista tehdään kodinomaisia ja viihtyisiä. Tyttöjen Talojen tilat houkuttelevat yhteiseen oleskeluun, keskusteluun ja vaikkapa ruuanlaittoon. Samalla Tyttöjen Talot toimivat matalan kynnyksen sosiaalisen nuorisotyön toimipisteinä, josta nuori löytää tuen helposti sitä tarvitessaan. (Mulari, Eischer ja Uusitalo-Herttua 2012, 8) Tyttöjen Talojen toimintaa ohjaavia arvoja ovat yksilöllisyys, moninaisuuden arvostaminen, tasa-arvoisuus, ihmisen omiin voimavaroihin luottaminen, yhteisöllisyys ja naistietous. Tyttöjen Talon toiminnassa arvot näkyvät nuorten aidossa kohtaamisessa ja kunnioittamisessa.

2.3 Toimintaa Kuopion Tyttöjen Talolla

Tyttöjen Taloilla yhdistyvät avoin toiminta, vuorovaikutteinen tyttöryhmätoiminta ja yksilötyö. Tyttöjen Talojen toiminnan lähtökohtana ovat tyttöjen toiveet ja tarpeet sekä pyrkimys sosiokulttuuriseen innostamiseen, yksilön kohtaamiseen ja osallisuuden kasvattamiseen. (Uusitalo-Herttua 2012, 12-13.) Kuopion Tyttöjen Talon kohderyhmää ovat kaikki 12-28 -vuotiaat tytöt ja nuoret naiset. Talon esitteiden mukaan talo tarjoaa yksilötyönä keskustelu- ja selvittelyapua arjen vaihtuviin elämäntilanteisiin. Talon avointa toimintaa koko kohderyhmälle ovat jokaviikkoiset avoimet illat, joissa on yhdessäoloa ja omaehtoista tai teemallista tekemistä. Syksyn aikana avoimissa illoissa tytöt usein juttelun ja teen juonnin ohessa askartelivat paperista, valmistivat koruja, maalasivat tai neuloivat. Toisinaan ohjelmassa oli myös kauneudenhoitoa, jolloin laitettiin hiuksia ja tehtiin käsi- ja jalkahoitoja. Avointen iltojen ja yksilötyön lisäksi talolla ohjataan vuorovaikutteisia, tietyn teeman tai harrasteen ympärille koottuja tyttöryhmiä. Ryhmien toiminta kestää usein useamman kuukauden ja niiden sisältöjä voivat olla esimerkiksi media- ja seksuaalikasvatus, liikunta ja hyvinvointi, sekä

nuorten äitien ja ujojen ja hiljaisten tyttöjen tukeminen. Syksyllä 2013 Kuopion Tyttöjen Talon vakituisesti kokoontuneita ryhmiä olivat esimerkiksi 11-13 -vuotiaiden Ässä-klubi, 12-28 -vuotiaiden Kipinä sekä nuorten äitien ryhmä Vaippatehdas. Ässä-klubilla kirjoitettiin, valokuvattiin ja tehtiin käsitöitä ja kokeiltiin uusia harrastuksia. Kipinän teemana oli liikunta, terveys ja hyvinvointi ja ryhmän kumppanina toimi Kuopion Reippaat Voimistelijat ry. Vaippatehdas oli alle 23-vuotiaiden äitien vertaistukiryhmä, jossa saattoi jakaa muiden kanssa vauva-arjen kokemuksia. (Kuopion Tyttöjen Talon esitteet 2013) Lisäksi Kuopion Tyttöjen Talolla järjestettiin syksyn aikana erilaisia tapahtumia ja teemailtoja joissa keskusteltiin, askarreltiin, tehtiin käsitöitä, katseltiin elokuvia, kokattiin Marttojen opastuksella ja juhlittiin Kansainvälistä tyttöjen päivää. Talolla vietettiin myös tyttöjen omaa luovaa päivää, jossa teatteria, liikeilmaisua, kuvataiteita ja kirjoittamista yhdistellen tutustuttiin itseen ja pohdittiin mistä pitää ja mitä haluaa. (Kuopion Tyttöjen Talo 2014.)

Kirjontapajalleni osallistuneet tytöt olivat arviolta 20-28 -vuotiaita. Useimmat heistä olivat Kuopion Tyttöjen Talon vakituksia kävijöitä. Mukana oli myös pari tyttöä, jotka eivät aikaisemmin olleet käyneet Talolla. Avointen iltojen yhteydessä pitämälleni pajalle tytöt osallistuivat hyvin monenlaisilla taustoilla. Osalla Talon kävijöistä saattaa olla taakkanaan monenlaisia haasteita koulussa, kotona tai muuten omassa kasvamisessaan. Näin ei kuitenkaan ole kaikilla Talolla käyvillä tytöillä. Kuopion Tyttöjen Talon ohjaajien mukaan avointen iltojen haastavuus onkin siinä, ettei koskaan ennalta tiedä, ketä Talolle tulee ja mitä tytöt avoimeen iltaan tullessaan Talolta kaipaavat. Raportissani esittelen tyttöjen pajalla tekemiä töitä, mutta olen muuttanut tekijöiden nimet. Tytöiltä olen pyytänyt luvan kuvata heidän työnsä ja käyttää kuvia raportissani.

3 VOIMAANTUMINEN ERI YHTEYKSISSÄ

3.1 Nykytilanne ja ajankohtaisuus

Käsite ”voimaantuminen” tuli suosituksi 1980-luvun puolivälissä ihmisten hyvinvointia lisäävien hankkeiden myötä. Voimaantumista koskevassa väitöskirjassaan Juha Siitonen (1999, 84) kirjoittaa todenneensa yhdessä Robinsonin kanssa voimaantumisella olevan tärkeä asema muun muassa liike-elämän ja koulutuksen organisaatioissa, työyhteisöjen kehittämishankkeissa, kansalaisten oikeuksia ja aktiivisuutta sekä etnisten vähemmistöjen itsemääräämisoikeuden laajentamista ajavissa liikkeissä. Siitonen kirjoittaa myös Heikkilä-Laakson ja Heikkilän todenneen voimaantumista vastaavaa englannin empowerment-käsitettä käytettävän ehkä eniten muutosprosessia kokevissa organisaatioissa, lähinnä luovuuteen ja innovatiivisuuteen pyrittäessä. Edelleen termi on hyvin ajankohtainen ja ihmisten, yritysten ja yhteisöjen omien voimavarojen löytämisestä ja kehittämisestä on tullut myös liiketoimintaa. Tällaisesta esimerkkinä mainittakoon Voimaversum Oy, joka tarjoaa yritysten ja yhteisöjen konsultointi- ja mittauspalveluja. Voimaversum tukee asiakkaitaan voimavarojensa täysimittaisessa hyödyntämisessä, kehittämisessä ja ylläpidossa. (Voimaversum Oy 2010.)

Vuodesta 2010 lähtien ammattikorkeakoulujen valtakunnalliseen Theseus-julkaisuarkistoon on tallennettu yli 180 opinnäytetyötä, joissa voimaantuminen on yhtenä asiasanana. Vuonna 2013 arkistoon tallennetuista opinnäytetöistä, joissa voimaantuminen oli asiasanana, ylivoimaisesti eniten julkaisuja oli sosiaalialalta. Taide- ja kulttuurialalta Theseus-arkistoon oli viime vuonna tallennettu kaksi opinnäytetyötä, joissa asiasanana oli voimaantuminen (Theseus.fi 2014-01-03.) Tämä ero johtunee siitä, että ”voimaantuminen” ja ”voimauttava” ovat sosiaalialalla vakiintuneita termejä ja työtapoja, kun taas taide- ja kulttuurialan sanastoon ja työtapoihin voimaantuminen on hiipinyt

pikkuhiljaa. Voimaantumisprosessien tunteminen ei vielä ole kulttuurialan työntekijöiden tärkeintä osaamista. Theseus-julkaisuarkistosta löytyneitä opinnäytetöitä selaamalla voi kuitenkin huomata, että joissakin opinnäytetöissä on hyödynnetty taiteen ja taiteenkaltaisia menetelmiä, kun tavoitteena on ollut ihmisten voimaantuminen. Tällaisilla, etenkin sosiaalialan kanssa leikkaavilla rajapinnoilla myös taide- ja kulttuurialalla on mahdollisuus hyödyntää voimaantumista menestyksekkäästi. Tästä hieno esimerkki on Miina Savolaisen kehittämä voimauttavan valokuvan -menetelmä (Savolainen 1998). Myös yhteistyökumppaninani toimineella Tyttöjen Taloilla toiminnan yhtenä kulmakivenä ja tavoitteena on tyttöjen voimaantuminen. Erilaisia voimaantumiseen liittyviä kursseja, opinnäytetöitä ja menetelmiä on ilmestynyt enemmänkin ja esittelen niistä muutaman myöhemmin.

3.2 Voimaantumisen määrittelyä

Mitä se voimaantuminen sitten on? Kasvatustieteiden tohtori Juha Siitosen mukaan voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa. Hän on itse itseään määräävä ja ulkoisesta pakosta vapaa. Vuonna 1999 Siitonen tutki luokanopettajaopiskelijoiden ammatillista kasvua. Väitöskirjassaan Siitonen muodosti tutkimusaineistonsa ja omien havaintojensa pohjalta yleisesti sovellettavan voimaantumisteorian. Suomessa muuodostunut teoria oli ilmestyessään eräänlainen pelinavaus ihmisen voimaantumisen tutkimisessa ja Siitonen arveli sitä voitavan hyödyntää esimerkiksi vanhusten, vammaisten, työttömien, pitkäaikaissairaiden ja syrjäytyneiden voimaantumisen tukemisessa sekä erilaisissa voimaantumista edistävissä hankkeissa ja tutkimuksissa. Tutkimusaineistonsa perusteella Siitonen päätteli voimaantumisen olevan synonyymi englannin ”empowerment”-käsitteelle. (Siitonen 1999, 7.) Siitosen väitöskirjan voi sanoa vakiinnuttaneen termin ”voimaantuminen” merkityksen.

Väitöskirjassaan Juha Siitonen määrittelee voimaantumisen ihmisestä itsestään lähteväksi prosessiksi, joka on luonteeltaan yhtäaikaan henkilökohtainen ja sosiaalinen, mutta jota ei tuota tai aiheuta toinen ihminen. Voimaantumisprosessissa toinen ihminen ei ole häntä voimaannuttanut, vaan hän on itse tullut voimaantuneeksi. Voimaa ei siis voi antaa toiselle. Koska voimaantuminen kuitenkin ilmenee meissä jokaisessa eri tavoin, eri ominaisuuksina, taitoina, käyttäytymisenä ja uskomuksina, on voimaantuneen ihmisen ominaisuuksista mahdotonta laatia tarkkaa määritelmää. Ihmisen toimintaympäristön olosuhteet, esimerkiksi valinnanvapaus ja turvalliseksi koettu ilmapiiri, voivat myös vaikuttaa voimaantumiseen. Tämän vuoksi voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa. Siitonen arvelee voimaantumisen myös vaikuttavan sitoutumisprosessiin. Vahva voimaantumisen tunne esimerkiksi projektissa työskennellessä johtaa usein vahvaan sitoutumiseen ja heikko voimaantuminen taas johtaa heikkoon sitoutumiseen. (Siitonen 1999, 93.) Siitosen (1999, 94) mukaan Robinson (1994, 38) kuvaa voimaantumisen vapauttavana tunteena omasta vahvuudesta, pätevyydestä ja luovuudesta ja siten toiminnan vapaudesta. Myös Robinson korostaa voimaantumisen henkilökohtaista ja sosiaalista luonnetta. Robinsonin (1994) mielestä ”voimaantunut ihminen on sellainen, jonka itsetunto vahvistaa innostunutta vuorovaikutusta ja joka samalla vahvistuu tästä vuorovaikutuksesta” Robinsonin mielestä voimaantunut ihminen on ”loppuunpalavan ihmisen täydellinen vastakohta”. Siitonen ja Robinson kuvaavat yhteisessä mallissaan (kuvio 1) tätä voimaantumisen henkilökohtaista ja sosiaalista

KUVIO 1. Voimaantuminen ammatillisessa kasvussa Siitosen ja Robinsonin (1998) mukaan. (Siitonen 1999, 90)

luonnetta. Väitöskirjassaan Siitonen kirjoittaa Robinsonin kuvaavan Paulo Freiren (1970, 42) sanoin voimaantuneisuuden voimaksi toimia ja kasvaa, voimaa muuttua ”enemmän kokonaan ihmiseksi”. Siitonen päättelee voimaantumisen olevan vahvasti yhteydessä ihmisen hyvinvointiin, mutta ei ole pysyvä tila. (Siitonen 1999, 93.)

3.3 Voimaantumisen sovelluksia

Voimauttavan valokuvan menetelmä on Miina Savolaisen kehittämä sosiaalipedagoginen menetelmä, jossa tapaa valokuvata määrittelevät keskeiset voimaantumisen ehdot: itsemääräärittelyn oikeus, valta-asemien purkaminen ja vastavuoroisuus. Savolainen aloitti menetelmän kehittämisen taiteen maisterin lopputyönään yhdessä kymmenen lastenkodissa kasvaneen tytön kanssa. Projektin aikana Savolainen kuvasi vuorollaan jokaisen tytön sillä tavoin, kuin tämä halusi tulla kuvatuksi (kuva 1). Savolainen havaitsi voimauttavan valokuvan menetelmän auttavan kasvavaa nuorta tuomaan itsestään esiin sellaisia puolia, jotka eivät arjen rooleissa välttämättä näy. Valokuvatessa syntynyt tasavertainen vuorovaikutus auttoi Savolaista keskittymään kuuntelemaan ja katsomaan, miten nuori halusi itsensä nähdä. Voimauttavan valokuvan menetelmässä valokuva itsessään ei ole terapeuttinen väline, vaan tapa jolla sitä käytetään. Menetelmässä keskeistä on hyväksyvä katse ja näkemisen tapa. Menetelmä antaa jokaiselle kuvattavalle mahdollisuuden tulla nähdyksi juuri sellaisena kuin itse haluaa. Kuvaajalle menetelmä antaa tilaisuuden keskittyä vain kuvattavan, toisen ihmisen, erityisyyden huomaamiseen. Savolaisen mukaan valokuvaaminen ja kuvattavana oleminen ”antaa mahdollisuuden tietoisesti valita katsoa toisin ja nostaa kuormittavien asioiden sijasta näkyväksi sellaisenkin ehjyyden, joka on niin haurasta, ettei se vielä ole oikeastaan edes olemassa”. Varsinkin auttamistyössä on äärettömän tärkeää, että joku uskoo hyvän näkyväksi tulemiseen silloinkin kun asiakas ei itse siihen usko. Valokuva on tästä hyvästä konkreettinen ”todiste”. Valokuvan avulla voi tehdä sanattomia asioita näkyväksi ja toden ja mielikuvituksen välissä valokuva antaa mahdollisuuden kuvittaa itsensä uudelleen, leikitellä identiteeteillä tai kuvittaa

KUVA 1. Maailman ihanin tyttö. Kuvitusta Miina Savolaisen Maailman ihanin tyttö -projektista. Projektissa Savolainen tutki valokuvan voimauttavaa vaikutusta yhdessä lastenkotinuorten kanssa. (Savolainen 2008)

elämäntarinaansa. Voimauttavan valokuvan menetelmää käytetään esimerkiksi terapeutukseen identiteettityöhön sekä vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Lastensuojelutyön lisäksi menetelmää käytetään myös esimerkiksi perheissä, vertaisryhmissä, työyhteisöissä sekä asiakkaan ja ammattilaisen välillä. Voimauttava valokuva on rekisteröity tuotemerkki ja menetelmän ammatillisesta koulutuksesta vastaavat useiden eri yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset. Menetelmästä on myös olemassa tavallisille ihmisille suunnattuja työpajoja, joissa keskitytään henkilökohtaiseen voimautumisprosessiin. (Savolainen 2002, 35-40, 2013-12-17.)

Muita kiinnostavia voimaantumisen sovelluksia ovat esimerkiksi Voimaa taiteesta -hanke sekä Voimaneidot -menetelmä. Voimaa taiteesta hanke oli Tampereen yliopisto Tutkivan Teatterityön keskuksen hanke, jossa etsittiin keinoja hyödyntää taiteen sovellettuja menetelmiä hyvinvointialalla. Hankkeen tuloksena syntyi kuusi pilottiprojektia. Piloteissa hyödynnettiin muun muassa tarinatyöskentelyä, valokuvausta, musiikkia ja draamaa. Eri pilotteja oli suunnattu vanhuksille, kehitysvammaisille, muistisairaille, päihdekuntoutujille sekä syrjäytyneille nuorille. Hankkeen tavoitteena oli, että kuka tahansa luovan alan ja hyvinvointialan yrittäjä voi hyödyntää hankkeessa syntyneitä toimintamalleja ja ottaa soveltavan taiteen menetelmiä osaksi työtään. Yhteistyössä Tampereen Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön keskuksen kanssa pilotteja toteutti Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaalian koulutusohjelma. (Malte-Colliard ja Lampo 2013, 2-5.)

Voimaneidot on Mari Lankisen kehittämä tyttötyön menetelmä, jolla tuetaan tyttöjen oman voiman haltuunottoa ja aggression hallintaa. Koulutuksen tavoitteena on, että osallistuvat tytöt oppisivat tunnistamaan omia voiman tunteitaan, löytäisivät keinon ilmaista aggressioitaan rakentavasti, oppisivat ilmaisemaan omaa tahtoaan ja tulisivat nähdyiksi ja kohdatuiksi omana itsenään. Menetelmä koostuu kymmenestä

tapaamiskerrasta, joissa teemana ovat muun muassa voimasanat, voima kehossa, tukiverkosto, oman tahdon ja aggression ilmaiseminen sekä päämäärät ja unelmat. (Lankinen 2012.) Tapaamiskertojen teemoja käsitellään toiminnallisilla harjoituksilla ja keskusteluilla. Harjoitukset voivat sisältää esimerkiksi askartelua, kuvallisten tunnekorttien käyttämistä, ja kehollisia harjoituksia, kuten voimaeläimenä ärjymistä. Voimaneidot menetelmä on voimavarakeskeistä, ennaltaehkäisevää ja tunteita kasvatavaa työttyötä. (Lankinen 2011, 9-10, 63-65 ja 85.)

4 VOIMAANTUMINEN ARVET-KIRJONTAPAJALLA

4.1 Omat arvet

Itselläni on vartalossani tavallisten arkisten ruhjeiden lisäksi pieniä ja suuria arpia useiden eri leikkausten jäljiltä. Nämä arvet ovat olleet minulla aina, vauvasta saakka ja vuosien mittaan niitä on tullut lisää. Arpieni myötä kiinnostuin mahdollisuudesta hyödyntää aihetta opinnäytetyössäni. Mielestäni arvet ovat vahva visuaalinen jälki, jonka monet merkitykset tekevät niistä mielenkiintoisia. Arvet kuuluvat elämään ja niitä on jokaisella. Fyysisten, kehossa olevien arpien lisäksi ihmisellä voi olla myös henkisiä arpia, joita voi olla vaikea huomata, mutta jotka siitä huolimatta voivat haitata kantajansa arkea. Siinä missä keho yleensä parantaa ihon arvet itsestään, henkisten arpien parantuminen voi olla vaikeampaa ja vaatii usein vaikeidenkin asioiden pitkäjänteistä tietoisuutta käsittelyä.

Oman sydämeni äkillinen romahtaminen pari vuotta sitten ja sitä seuranneet vaikea leikkaus, lukuisat komplikaatiot ja pitkittynyt toipuminen, jättivät jälkeensä masennuksen, mieleeni rumat arvet, joita parantelen edelleen. Opinnäytetyöni aloittamisen aikoihin yritin löytää keinoja joilla voisin itse hoitaa sairaudesta seurannutta masennustani. Päätin käsitellä sairastumistani eräällä opintoihini kuuluvalla kurssilla. Tuon kurssin aikana havainnoin luovan työskentelyn voimauttavaa vaikutusta itsessäni luonnostelemalla

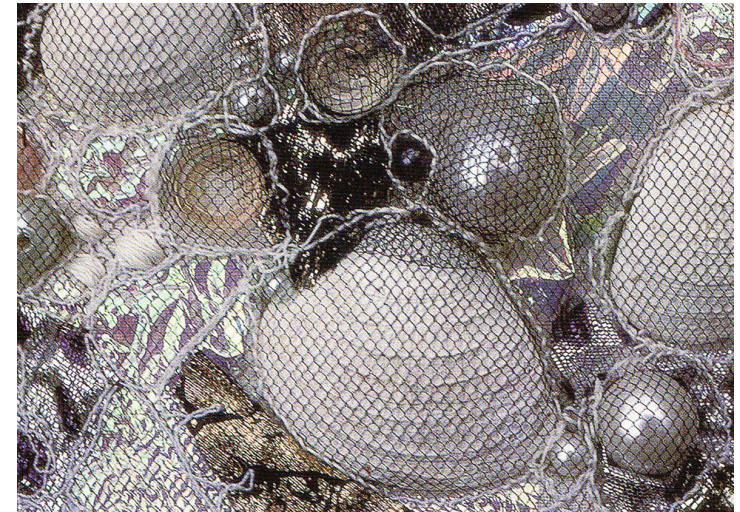

KUVA 2: Nukkuva hirviö. (Pehkonen 2013.)

ja pitämällä päiväkirjaa kahden kuukauden ajan. Työskennellessäni keskityin piirtämällä, maalaamalla ja savesta muovailemalla kuvaamaan vartaloani, sairauden siinä aiheuttamia hirvittäviä muutoksia sekä tunteitani ja ajatuksiani. Kuvasin pelkoa, vihaa, turhautumista ja surua. Kuvissani mielsin sairauteni vartalooni pesiytyneeksi oudoksi ja pelottavaksi hirviöksi, alieniksi. Kurssi oli pahimmillaan raastava, mutta jälkeenpäin käydessäni läpi kurssin tuotoksia havaitsin luonnostelun auttaneen minua käsittelemään äkillisen sairastumisen aiheuttamia vaikeita tunteita. Kuvaamani ruma ja kiroileva hirviö oli prosessin loppupuolella kesyynytynyt uinailemaan (kuva 2). Huomasin tällaisen itsereflektiivisen luovan työskentelyn kasvattavan ainakin itsetuntemusta ja itseni hyväksymistä. Vaikka prosessi oli ajoittain raskaskin, koin sen lopulta eheyttävänä ja voimauttavana (Pehkonen 2013, 23-25). Kurssin päätyttyä olin kirjoittanut päiväkirjaani:

Arvet ovat raja, merkki sen ylittämisestä. Hengenlähde oli lähellä, siitä muistoksi jäivät arvet. Arvet voivat olla siistejä, viivasuoria tai rumia ja repaleisia. Ne voivat olla kipeitä ja aristavia, eikä niihin saa koskea. Ne ovat näkyviä tai näkymättömiä, niillä ylpeillään ja niitä peitellään. Arvet muistuttavat minua vikatikeistä, kivusta ja kuolemasta ja elämän rajallisuudesta.. Kuitenkin, arvista tiedän, että minulla on mahdollisuus vielä jatkaa. (Pehkonen 2013.)

Kuvataiteilija Kuutti Lavosen mukaan taiteen tekeminen on synonyymi haavanparantamiselle. Taiteen tekeminen on tekijälleen surutyötä, mutta parhaimmillaan se voi myös omalla sanomallaan auttaa tekijän lisäksi muita kokijoita. (Lavonen 2013-05-06.) Itse sairastuttuani vakavasti luova työskentely, muun muassa kirjoittaminen ja maalaaminen olivat tärkeimmät kanavani joilla purin kokemaani. Pienikin luovuuden hetki tuntui helpottavalta keitaalta sairauden olotilassani ja koin taiteen tekemisen tienä toipumiseen. Tämä kokemus voimaantumisesta luovan työskentelyn avulla on kantava ajatus opinnäytetyössäni.

KUVA 3: Kirjonnassa materiaaleina voi käyttää myös simpukoita. (dj. Bennet 1997, 118)

4.2 Kirjonta ja tilkkumaalaus

Opinnäytetyössäni halusin hyödyntää kirjonnin eri mahdollisuuksia käsin ja ompelukoneella ommellessa. Maija-Leena Seppälä toteaa laajasti kirjonnin olevan erilaisten materiaalien koristelemista käsin tai koneella ommellen tai itse materiaalin käsittelemistä koristeelliseksi (1991, 13). Kirjontaa määritellessään Seppälä haluaa käyttää tällaista pelkistettyä, mutta välttää yleismääritelmää, joka tarpeen vaatiessa mukautuu kunkin aikakauden, kulttuurin ja kirjojen tarpeisiin. Näin esimerkiksi kirjonnin materiaaleiksi voidaan ymmärtää muutkin materiaalit kuin kankaat ja langat. Materiaaleina voidaan käyttää myös esimerkiksi huopaa, nahkaa, paperia ja muovia. Seppälän (1991) mukaan myös Sheila Paine (1990, 6-7) esittelee teoksessaan *Traditional patterns from five continents with a worldwide guide to identification* laajasti kirjonnissa käytettyjä materiaaleja eri puolilta maailmaa. Vaikka suurin osa kirjonnista tapahtuu yksinkertaisesti pistoin joko vapaasti tai lankoja laskien neulan ja joskus myös koukun avulla, on kirjonnissa käytetty ja käytetään edelleen myös muita materiaaleja. Helmien, nappien ja rahojen lisäksi erikoisempia materiaaleja voivat olla esimerkiksi luut, hampaat, höyhenet, kovakuoriaisten siivet, peilinpallot ja tupsut. Esimerkiksi Bennet on käyttänyt kirjoituksessaan korussaan simpukoita ja helmiä (kuva 3). Myös tavallisimmin lankoina käytettävien puuvillan, pellavan, silkin ja kullan lisäksi lankoina voidaan käyttää mitä tahansa käsillä olevaa, kuten ihmisen hiuksia ja eläinten karvoja ja jäniteitä. Myös Paine toteaa kirjonnin tarkoittavan kankaan koristamista langoin ja muunlaisin materiaalein ja kirjonnin alkuperäisen tarkoituksen olleen koristaa ihmisten jokapäiväisiä ja välttämättömiä tekstiilejä. Tämä koristelu perustui uskomukseen, että vaatteiden koristelemisen vallan symboleilla suojeli käyttäjiään paholaisen katseelta. (Seppälä 1991, 11.)

Kesän 2013 aikana ihastuin kirjonnin eri tekniikoista erityisesti tilkkumaalaukseen. Tekniikka oli mielestäni lapsellisen helppo, yllättävä ja uskomattoman vapauttava. Tilkkumaalauksessa erivärisiä ja -muotoisia, mielellään

KUVA 4: Tilkkumaalauksessa käytin luonnoksena neuleen kuviomallia. Valokuva Tiina Pehkonen 2014.

ohuita ja läpikuultavia kangastilkkuja ommellaan pohjakankaan ja läpikuultavan päällikankaan väliin. Tilkkuja voi asetella pohja- ja päällikankaiden väliin joko luonnoksen mukaan (kuva 4), tai aivan vapaasti. Tilkut kiinnitetään paikoilleen päällikankaan päältä koneella tai käsin ommellen. Tilkkumaalauksessa tilkut antavat työlle värin, toimivat ”maalikerroksina” ja ompelu antaa kankaiden väliin jäävälle tilkkumassalle ääriiviivat ja muodon. Tilkkuja voi ommella kiinni joko vain harvakseltaan sieltä täältä (kuva 5) tai peittää tilkut lähes kokonaan ompeleilla, niin että tilkkujen väri vain hennosti kuultaa ompeleiden alta (kuva 6). Vuorotellen tilkku- ja ommelkerroksia voi myös lisätä työhön lähes mielin määrin. Ainoana rajoituksena on vain, että neula vielä menee työn läpi. Tekniikka on vähän sama kankailla ja langoilla, kuin jos levittäisi vesiväreillä märeille paperille eri värejä ja työn kuivuttua lisäisi värikynillä piirtäen yksityiskohdat. Tilkkumaalauksessa kankaat ja langat tuovat työhön lisäksi voimakkaan materiaalin ja syvyyden tunnun. Tekniikan yksinkertaisuuden ja näytävyyden vuoksi päätin käyttää sitä pajallani. Pajalle valmistin tilkkumaalauksesta ohjeen (Liite 1).

4.3 Voimaa tilkuista

Opinnäytetyössäni voimaantuminen on itsetuntemuksen ja luovuuden lisääntymistä sekä oman voiman löytämistä. Tavoitteenani on, että kirjontapajalle osallistuvat tytöt voisivat kirjonnalla avulla käsitellä omia arpiaan ja tässä luovassa prosessissa kokea voimaantumista. Sen lisäksi että kirjonta tekniikkana lähentelee mielestäni haavojen umpeen ompelemista, hitaudellaan ja meditatiivisuudellaan se antaa mielelle tilaa askaroida aiheen parissa. Näin käsin tekeminen voisi johtaa oivalluksiin, itsetuntemuksen ja itseilmaisun kasvuun ja siten voimaantumiseen. Ajattelen voimaantumista tapahtuvan, kun aiheen käsittely kankaiden ja kirjonnalla avulla, sekä omien ajatusten ja kokemusten jakaminen muiden tyttöjen kanssa, aiheuttaa uusia positiivisia oivalluksia tekijässä (kuvio 2). Kirjontaprosessi on ikäänkuin noidankattila, jonne heitetetään porisemaan kirjonnalla aihe, tekijän omat

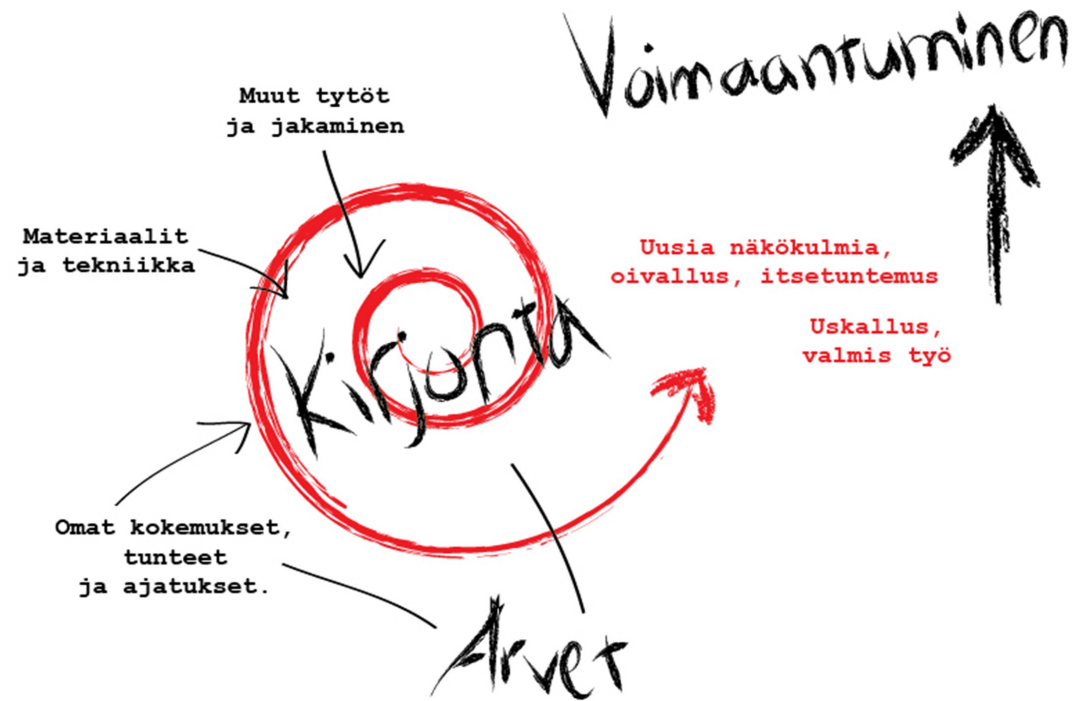

KUVA 5: Tilkkumaalausta käsin. Tilkut on ommeltu kiinni pohjaan harvakseltaan, seuraamatta tiukasti tilkkujen reunoja. (Käspaikka 2014-01-14)

KUVA 6: Richard Boxin tekniikassa tilkut peitetään kauttaaltaan ompeleilla. Tässä on käytetty sekä käsin-, että konekirjontaa. (Käspaikka 2014-01-14)

kokemukset, materiaalit ja tekniikat sekä muiden näkemykset. Prosessin lopputuloksena kirjoja löytää uusia näkökulmia, oivalluksia ja kokemuksia, joista voimaantumisen tunne syntyy.

KUVIO 2: Voimaantuminen kirjontaprosessissa. (Pehkonen 2014, mukaillen Siitonen ja Robinson 1998)

Taiteilija Ulla Pohjola ajattelee, että voimaantumisen voi olla uuden oppimista, niin itsestään kuin ympäristöstäänkin. Hänen mukaansa kaikessa käsin tekemisessä on mukana työhön keskittyminen, niin tiskaamisessa, leipomisessa kuin kirjonnassakin. Käsin tekeminen antaa ajatuksille ja alitajunnalle tilaa vaeltaa. Etenkin käsin kirjonta on hitaudessaan hyvin meditatiivista ja tekeminen, se minkälaisia materiaaleja ja työtapoja valitsee, on usein hyvin alitajuista. (Pohjola 2013-11-19.) Kirjoessaan ihminen tavallaan tekee alitajuntaansa näkyväksi (kuva 7). Näin kirjonta tuottaa uusia oivalluksia ja tarjoaa tekijälle mahdollisuuden uuden oppimiseen niin itsestään kuin ympäristöstäänkin.

Marjatta Bardy toteaa SYREENin Taimi-hankkeesta julkaistussa raportissa, että taiteessa ja taiteenkaltaisissa toiminnoissa koetellut ilmaisutaidot auttavat pääsemään lähelle oman elämän kokemuksia, jolloin mahdollisuudet omien ja ympäristön voimavarojen järkevään käyttöön ottoon kohenevat. Tässä prosessissa minkä tahansa aistin tarjoaman ilmaisukanavan harjaannuttaminen on avuksi. (2002, 12.) Edelleen Bardy toteaa Gregory Batesonin (1987, 128-152) kuvailleen taiteen "korjaavaa" luonnetta osuvasti. Jotta vakiintuneiksi juurtuneita kokemis- ja ajatustapoja voitaisiin muuttaa, on mielen eri kerrokset saatava kommunikoimaan keskenään. Mielen tietoiset ja alitajuiset kerrokset ovat järjestäytyneet eri tavoin, toisen vastatessa asioiden ja ilmiöiden järkipäisestä käsittelystä ja toisen taas ilmentäessä tunteita ilmiöiden välisistä suhteista. Taiteen korjaava luonne perustuukin juuri kykyyn toimia

KUVA 7. Kirjoessaan ihminen tekee alitajuntaansa näkyväksi. Ulla Pohjola. Uni. 1994. Käsinkirjonta, värjäys, puuvillasametti, silkki, pitsit, puuvillalangat. 14 x 26 cm. (Pohjola ja Salon taidemuseo 2007, 9)

siltana mielen eri kerrosten välillä. Yhdistävää voimaa vahvistaa taiteessa koeteltujen menetelmien aistiperäisyys. (Bardy 2002, 12.) Mielestäni kirjonnassa tekijällä on usein samankaltaisia tavoitteita kuin kuvataiteilijalla, mutta kirjonnassa toiminnan aistisuus moninkertaistuu materiaalien myötä. Tunto- ja näköaistin lisäksi kirjonta harjaannuttaa hienomotoriikkaa ja kärsivällisyyttä sekä esteettisyyden, suhteiden ja materiaalien tajua (Seppälä 1991, 11). Kirjonta saa mielen eri kerrokset kommunikoimaan keskenään haastamalla yhtäaikaaisesti useita aisteja ja kognitiivisia toimintoja. Tältä pohjalta kirjonta ja muut käsityöt soveltuisivatkin mainiosti myös terapiatarkoituksiin.

5 ARVET-KIRJONTAPAJAN MALLI

Pajaa suunnitellessani pidin tärkeänä, että pajalla työskentely lisäisi tyttöjen itsetuntemusta ja auttaisi heitä löytämään oman luovuutensa ja voimavaransa. Siksi halusin, että aihetta, omia arpia ja vikatikkejä, käsiteltäisiin pajalla eri näkökulmista ja eri tekniikoilla. Kirjontapajan oli mielestäni oltava moniaistillinen ja yllätyksellinen. Pajan tulisi myös kestää tarpeeksi pitkään, jotta voimaantumista tapahtuisi. Pajan onnistumisen kannalta pidin tärkeänä, että osallistujat kokisivat olonsa siellä hyväksytyiksi, ympäristönsä turvalliseksi ja että he saisivat onnistumisen kokemuksia. Pajan pohtivan työskentelytavan vuoksi rajasin osallistujat noin 20-25-vuotiaisiin tyttöihin. Nuoremmille tytöille suunnattuna pajan olisi oltava luonteeltaan huomattavasti toiminnallisempi ja aktiivisempi, jotta se vastaisi tyttöjen iän mukaisen kehityksen tarpeita ja odotuksia (Kokkonen 2013-03-21). Suljetun ryhmän kooksi rajasin 5 tyttöä. Halusin, että pajalta löytyy vertaistukea ja ystäviä joiden kanssa tytöt voivat peilata omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Kun osallistujia on vain muutama, ryhmässä säilyy tietty intiimiys ja herkkyyys ja tytöillä on kuitenkin saatavilla toistensa tuki. Suljettu ryhmä toisi työskentelyyn turvallisuuden tunnetta, kun samat ihmiset työskentelisivät pajalla alusta loppuun. Kirjontapajan suunnittelun apuna käytin mukaelmaani Anttilan (1994) ja Checklandin (1986) pehmeästä systeemisuunnittelusta (kuvio 3). Kirjontapajaa suunnitellessani en aluksi ottanut ollenkaan huomioon rajoittavia reaali-etteja, vaan visioin niistä välittämättä voimauttavan kirjontapajan ideaalimallin. Suunnittelun edetessä toteutukseen otin lopulta huomioon myös käytännön rajoitukset ja karsin mallistani esiin vain kaikkein olennaisimman.

5.1 Kirjontapajan ideaalimallia etsimässä

Pajaa suunnitellessani minulla oli aluksi paineita suunnitella paja niin, että osallistujat saisivat sieltä mukaansa valmiit ja käyttökelpoiset tuotteet.

7. Lopputulos.

1. Nykytilanne.

Voimaautuminen muualla.

Juha Siitonen, Miina Savolainen,
SYREENIN Taimi -hanke

2. Mitä haluan muuttaa?

Voimaantumisen teorian hyödyntäminen
kirjontapajan suunnittelussa.
Kasvattaa ohjaamiskokemustani.

3. "Maailman hienoin paja!"

Arvet -kirjontapaja Tyttöjen Talolle.
Käsitellään aihetta
syvällisesti ja monin eri tavoin.
Paja tukee osallistujien luovuuden,
itseilmaisun ja rohkeuden lisääntymistä.
Oma teoria voimaantumisesta.Yhteisöllisyys,
tyttötyö

Kirjonta

Elämänhallinta,
voimaautuminen

6. Parannusehdotukset

5. Kokemukset ja palaute.

Miten nuoret kokivat pajan?
Miten itse koin sen?
Soveltuuko kirjontapaja
yhteisöllisyyden ja voimaautumisen tukemiseen?
Voinko työllistää itseni pajalla?

4. Toteutus.

Pajassa kirjotaan aiheista
Mun arvet ja Mun valo.
Tekniikkana tilkkumaalaus.
Yhteinen Vikatikeistä voimaksi-kollaasi.
Pajaa pidetään torstaisin
Tyttöjen Talolla avoimessa illassa.
Tavoitteena on että tytöt saisivat pajalla
työsketelystä oivalluksia
ja voimaautumisen kokemuksia.

Tyttöjen Talo

Tytöt

Ohjelma

Tilat, koneet,
materiaalitToteutus
Iteraatio
Idea

Pohdittuani asiaa, päätin, että pajalla arvista tehtäisiin kirjottuja koruja. Idean kirjoituille koruille sain dj Bennetin konekirjontaoppaasta (kuvat 8-10). Ajattelin korujen olevan myös helpompi hallita kirjoessa pienen koon vuoksi. Halkaisijaltaan noin vaaksan kokoisia kirjoitettuja olisi käsitöihin tottumattomankin vielä kohtalaisen helppo hallita. Mielestäni kirjoitetut korut sopivat ohjelmaan myös ajan rajallisuuden vuoksi. Arvelin, että pienistä tuotteista saa kirjomalla näyttäviä lyhyessäkin ajassa. Tarkoitus oli, että tytöt voisivat ensin maalata suurelle paperille arpiensa herättämät tunteet. Tätä maalausta tarkasteltaisiin sitten tulevan korun kokoisen luukun läpi, jolloin maaluksesta on helpompi löytää mielenkiintoisia yksityiskohtia kirjottavaksi. Hylkäsin koruidean kuitenkin liian pinnallisena. Halusin kirjottujen tuotteiden valmistamisen sijaan keskittyä enemmän siihen, miten kirjonta voisi tukea voimautumisprosessia.

Seuraaviin pajasuunnitelmiini otin enemmän mukaan vaikutteita taideterapiasta, voimaantumisen teoriasta ja tyttötyöstä lukemieni kirjoituksen oppaiden lisäksi. Sisällytin pajaan kirjoituksen lisäksi erilaisia pieniä tehtäviä, kuten oman elämän aarrekartan valmistusta, kirjoittamista, rentoutusharjoituksia ja keskustelua. Tavoitteenani oli aktivoida osallistujien kaikkia aisteja aiheen käsittelyssä ja tämän vuoksi pajan ohjelmaan kuului kirjoituksen lisäksi myös sormimaalausta:

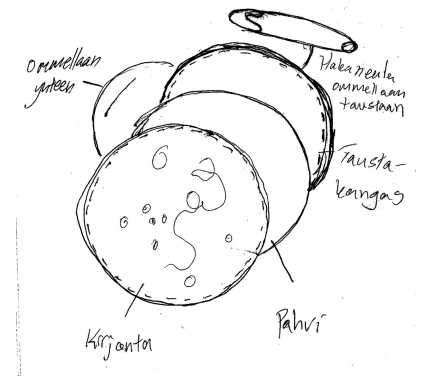
Arvet-kirjontapaja aloitetaan rentoutusharjoituksella, jossa hiljennetään hetkeksi ja keskitytään omaan kehoon ja nykyhetkeen. Rentoutusharjoituksen jälkeen maalataan sormiväreillä suurelle paperille omi mielikuvat arvista. Maalauksessa ei niinkään kuvata sitä miltä arvet näyttävät, vaan maalaamalla pyritään kuvaamaan arpia vertauskuvallisesti, sitä miltä ne tuntuvat ja mitä ajatuksia ne herättävät. (Pehkonen 2013).

Valitsin sormivärit tähän tarkoitukseen niiden välittömyyden ja helppouden vuoksi. Sormin maalatessa paperille jäävä jälki ei ole riippuvainen siitä miten pitelet piirrintä vaan ainoastaan värin määrästä sormissa ja sormien kosketuksesta

OIKEALLA KUVA 8. Kirjottu kaulakoru. (Bennet 1997, 118)

ALLA KUVA 9. Kirjottuja riipuksia. (Bennet, 1997, 108)

ALIMPANA KUVA 10. Luonnos hakaneulalla kiinnitettävästä korusta. (Pehkonen 2014)

paperilla. Sormiväreillä maalatessa on helppo keskittyä siihen, miltä maalaaminen tuntuu, miten väri levittyy ja kuivuu ja miltä paperi tuntuu. Sormin maalatessa samoin kuin esimerkiksi savea käsin työstäessä on myös mielestäni helpompi keskittyä tehtävään kun aistituntemukset kiinnittävät tekijän siihen (Pehkonen 2013). Edellä Bardy ja Bateson totesivat aistikokemusten helpottavan uusien ajatus- ja toimintamallien omaksumista. Kun kirjontapajani tavoite on tuottaa osallistujille sinänsä ikävästä aiheesta, eli arvista, positiivisia oivalluksia ja voimautumisen kokemuksia, useiden aistien hyödyntäminen työskentelyssä on todennäköisesti eduksi.

5.2 Vapaa kirjannonprosessi

En kuitenkaan ollut täysin tyytyväinen suunnitelmiini ja opinnäytetyöni jäi mieleeni muhimaan, kun kesän 2013 vietin harjoittelussa taiteilija Virpi Vesanen-Laukkasen työhuoneella, yhdessä Aalto-yliopistossa tekstiilimuotoilua opiskelevan Maria Elizarovon kanssa. Virpillä oli syksyllä tulossa näyttely Tukholmaan ja kesän aikana valmistimme sinne helmikirjontateoksia käsin ompelemalla (KUVA 11). Teoksissa kymmenet tai sadat helminauhat kiemurtelevat pohjakankaalla ja me ompelimme kukin aina eri teosta vuorollamme. Ompelun lomassa juttelimme kaikenlaista, tai vain uppouduimme hiljaiseen työhön. Helminauhoilla oli oma tahto, niitä oli lähes mahdotonta saada kankaalle juuri niinkuin halusi, vaan niille piti antaa aina hieman periksi. Ennakkoon ei voinut tietää, miltä valmis työ näyttäisi. Oli vain luotettava ja annettava prosessin viedä, kunnes työ valmistuisi. Omissa pajasuunnitelmissani oli mielestäni liikaa näennäistä täytettä, kirjannon kustannuksella. Ongelmallista oli, että suunnitelmissani muita tekniikoita käytettiin ikäänkuin alustuksena aiheeseen, ennen kirjontaan ryhtymistä. Aloin epäillä, että kun tytöt ovat ensin muun muassa maallaneet ja kirjoittaneet arvistaan, näistä töistä tuleekin luonnoksia kirjonnaisille. Tällöin kirjonta ei olisi enään se varsinainen tapa, jolla aihetta käsitellään, vaan ennemminkin yrittys toteuttaa luonnoksen esittämä aihe kirjomalla. Ja vaikka näin

ei olisikaan, ei tytöille kuitenkaan enään muiden tehtävien jälkeen jäisi tarpeeksi aikaa kirjomiselle.

Harjoittelun aikana varmistuin ajatuksestani, että myös minun kirjontapajallani itse kirjontaprosessi ja aiheen käsittely sen avulla, olisi nostettava pajan tärkeimmäksi sisällöksi, erilaisten tuotteiden ja muiden tehtävien sijaan. Päätin uskaltaa jättää suunnitelmasta pois kirjoitun tuotteen valmistamisen ja erilaisten tehtävien teettämisen. Sen sijaan painotin suunnitelmassani kirjontaa ja kirjonnin prosessimaisuutta ja vapautta. Osallistujat käsittelevät arpiaan kirjomalla kankaita yhteen pala palalta, pisto pistolta, ilman luonnosta tai suunnitelmaa. Vapaasti, ilman rajoittavaa tavoitetta valmistaa kirjonnaisesta käytettävä tuote. Tytöt saavat kirjomalla kuvata omat

arpensa, sen mitä tunteita ja ajatuksia ne heissä herättävät. Työstä ei siis tarvitse tulla yksityteen heidän arpensa näköinen, vaan ainoastaan esittää sitä vertauskuvallisesti. Työt etenisivät prosessimaisesti, kankaanpala ja pisto kerrallaan. Tavoitteena on, että tytöt kirjoessaan pohtivat millainen kankaanpala, väri, muoto, tuntu tai pisto parhaiten kuvaaisi heidän arpeaan. Tällä tavoin tunnustelemalla kirjoen useat aistit tekevät yhteistyötä mielen, muistin ja tunteidenkin kanssa, eikä kirjontapajan ohjelmassa tarvitse erikseen olla tehtäviä eri aisteja varten.

Kuva 11. Tiina ja Maria ompelevat helmikirjontatyötä. Valokuva Virpi Vesanen-Laukkanen 2013.

Koska pajan tavoitteena oli kuitenkin osallistujien voimautuminen, minun oli mietittävä, miten saan arpiin, sinänsä rankkaan ja vaikeaan aiheeseen mukaan positiivisen näkökulman. Sattumalta eräässä näyttelyssä silmiini osui seinälle kirjoitettu lause: "The wound is the place where Light enters You" (Rumi, 2013-16-06). "Haavoistasi Valo astuu sinuun". Lause on lainaus persialaisen runoilijan Jalal ad-Din Muhammad Balkhi-Rumin (1207-1273) kirjoituksista, ja se jäi soimaan päässäni. Voisiko haavoista ja arvista seurata jotain hyvää? Päätin, että kirjontapajallani on kaksi aiheetta kirjonnaisille. Toinen on Mun arvet ja toinen Mun valo. Toisessa keskitytään omiin arpiin ja toisessa pohditaan, mitä ja millaista hyvää niistä arvista on tekijän elämään seurannut. Tai millaista hyvää tekijä haluaisi niistä seuraavan? Oma kokemukseni siitä, että sairastumistani ja arpiani seurasi myös hyviä asioita elämäni, auttoi minua uskomaan, että niin voi olla myös muilla. Kirjonnaisia tehtäisiin rinnakkain, aina vuorollaan kumpaakin. Jos jompikumpi kirjonnaisista tulee siihen pisteeseen, ettei tekijä halua niihin enää lisätä mitään, voisi hän aloittaa uuden kirjonnaisen samasta aiheesta.

Olen itse aina pitänyt päiväkirjaa ja tämän vuoksi päätin valmistaa myös tytöille pienet "reissuvihkot", joiden oli tarkoitus toimia tyttöjen kirjontapäiväkirjoina pajan ajan. Tyttöjen olisi luultavasti helpompi käydä keskustelua ajatuksistaan ja antaa pajan lopuksi palautetta, kun he olivat pitkin matkaa kirjoittaneet ajatuksiaan ylös vihkoon. Vihkoihin olin koonnut kysymyksiä, joita vihkoon saattoi päiväkirjanomaisesti pohtia pajatyöskentelyn lomassa. Reissuvihkon tarkoitus olisi näin osaltaan auttaa voimautumisprosessin käynnistymisessä ja ylläpidossa. Myös Miina Savolainen käytti Maailman ihanin tyttö -projektissaan kirjeenvaihtoa tyttöjen kanssa metodina, jolla he yhdessä rakensivat puhetta kuvista ja niiden voimaannuttavasta vaikutuksesta. Savolainen arveli tämän kirjeenvaihdon olleen valokuvausprojektissa keskeisin voimauttava alue ja kenties projektin "terapeuttisin" osuus. (Savolainen 2002, 38.)

Taulu 1.

Arvet -kirjontapajan ohjelma.

Tutustuminen

Torstai 31.10. klo 16-19 Tyttöjen Talo

Arvet-työpajan esittely. 15 min.

Tilkkumaalaustekniikan esittely ja ohjaus kirjontaan.

Tehdään tilkkumaalauskokeiluja, kokeillaan ompelukonekirjontaa ja tutustutaan myös hieman käsinkirjontaan.

Mun arvet

Torstait 7. ja 14.11. klo 16-19 Tyttöjen Talo

Virittäytyminen aiheeseen. 10 min.

Mun arvet -tilkkumaalaus. 120 min.

Ensimmäisessä tilkkumaalauksessa kuvaat tunteita, joita omat arvet ja vikatikit tai jokin mieltä painava asia sinussa herättävät. Tilkkumaalausta tehdessä voi miettiä millainen kangas, väri tai muoto sopii parhaiten kuvaamaan omia tunteita tai voit antaa tilkkujen ja lankojen vapaasti johdatella mieltäsi.

Yhteinen Arvet-kuvakollaasi tai puhekuplakeskustelu 35 min.

Kuvia ja sanoja kooten käydään yhdessä läpi mitä ajatuksia aihe herätti ja miltä tekeminen tuntui.

Mun valo

Torstai 21. ja 28.11. klo 16-19 Tyttöjen Talo

Virittäytyminen aiheeseen. 10 min.

Mun valo -tilkkumaalaus. 120 min.

Persialaisen sananlaskun mukaan vastoinkäymisistä voi myös seurata hyviä. Jokaisella meistä on omat arpeemme, samoin kuin jokaisella on omat onnenhetkemme. Huonoistakin kokemuksista voi seurata jotain hyvää. Mitä hyvää arvistasi on sinulle seurannut tai mitä toivoisit seuraavan? Mun valo -tilkkumaalauksessa kuvaat tätä hyvää.

Yhteinen Arvista valoa -kollaasi 35 min.

Tehdyistä töistä, kuvista ja sanoista kootaan yhteinen kollaasi. Millaisia ajatuksia pajalla työskentely on tuottanut, miltä tekeminen on tuntunut? Miten ikävistä kokemuksista voi löytää valoisat puolet?

5.3 Ideaalimallista toteutukseen

Lopulta otin suunnittelussa huomioon myös käytännön rajoitukset ja mahdollisuudet. Pajan aikataulu varmistui ja tiivistyi viiteen kolmen tunnin mittaiseen tapaamiseen. Aikataulun varmistuttua varmistui myös, että pitäisin kirjontapajaani Tyttöjen Talolla torstai-iltaisin avointen iltojen yhteydessä. Tämä toi pajaan omat haasteensa. Samaan aikaan Talon molemmat erillishuoneet olivat koko pajani ajan varattuina muille toiminnoille. Niinpä yhdessä päätettiin, että pajani olisi kaikille avoin ja tytöt voisivat itse valita millä kerroilla osallistuvat. Suunnitelmissa ei ollut enään viiden tytön vuorovaikutteista, suljettua ryhmää, vaan joka kerralla mukana saattaisivat olla eri tytöt. Hyvänä puolena tässä muutoksessa oli kuitenkin se, että näin useampi tyttö pääsisi osallistumaan pajaan. Oma ohjaamistani helpottaakseni jaoin pajan kolmeen osaan, joiden aiheina olivat Tutustuminen, Mun arvet ja Mun valo. Tarkoitus oli, että jokainen osallistunut tyttö kävisi pajalla ainakin kahdesti ja tekisi kirjonnaisen molemmista aiheista. Lopullinen pajasuunnitelmani on ohessa (taulu 1).

Koska en halunnut, että tytöt kokisivat jääneensä ajatustensa kanssa yksin, varasin työpajatyöskentelyyn tyttöjen henkilökohtaisen työskentelyn lisäksi myös aikaa yhteiselle kokemusten ja ajatusten jakamiselle. Ajattelin, että yhdessä jakaen tytöt saisivat töihinsä uusia näkökulmia ja siten voisivat oivaltaa jotain uutta itsestään ja tilanteestaan. Näissä purkutilanteissa hyödyntäisin aikaisemmin ideoimiani ”aistitehtäviä” joista muokkasinkin erilaisia luovia keskustelumutoja, kuten puhekuplakeskustelua ja yhteisen kuvakollaasin valmistusta päivän aiheesta.

Mietin etukäteen paljon myös, miten ohjaisin pajaa. Miten kerron tytöille pajasta ja sen aiheesta? Mitä tekisin jos pajalla tapahtuisi jotain? Koska pajan aihe oli aika rankka, se saattaisi herättää joissain tytöissä odottamattomia reaktioita. Keskustelin asiasta paljon myös Tyttöjen Talon työntekijöiden kanssa. Olimme yhtä mieltä siitä, etten voisi opetella ulkoa jotain toimintamallia sellaisten

KUVA 12. Pajamateriaalien valmistusta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 13. Kirjontanäytteiden valmistusta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

tilanteiden varalle. Tärkeintä oli, että olisin läsnä siinä hetkessä ja että kertoisin tytöille, että heillä oli aina mahdollisuus jutella asiasta jonkun talon työntekijän kanssa, jos halusivat. Sovimme myös, että ainakin ensimmäisellä kerralla pajalla olisi mukana myös joku talon omista työntekijöistä. Arvelimme tyttöjen olevan myös helpompaa osallistua pajaan ensimmäistä kertaa, kun mukana olisi minun lisäksi joku tuttu ohjaaja.

Pajan pitäminen vaati paljon esivalmistelua, kuten materiaalien hankintaa, tiedottamista ja näytteiden valmistusta (kuvat 12 ja 13). Tiedottamista varten loin pajalleni verkkosivut, tein julisteita ja flyereita sekä ohjelman. Julisteet ja flyerit vein Tyttöjen talolle ja verkkosivut linkitin Tyttöjen talon facebookisivuille. Facebookisivulla myös tiedotin pajasta aina ennen joka tapaamista. Kaikista paras tapa tiedottaa oli kuitenkin se, että olin itse talolla kertomassa pajasta. Materiaalien hankinnan aloitin jo hyvissä ajoin, sillä halusin, että pajalla ei olisi materiaalista pulaa. Konekirjontaa varten tilasin netistä lajitelman kirjontalankoja sekä veteen liukenevaa taikakangasta. Omista varastoistani kaivoin helmiä, nauhoja, niittejä ja ketjuja. Kaapeistani, paikalliselta ompelijalta ja Tyttöjen Talolta haalin säkillisen kangastilkkuja ja täydensin valikoimaa ostamalla jonkin verran erivärisiä tyllejä ja pitsiä (kuvat 14 ja 15). Konekirjontaa varten lainasin koululta kaksi ompelukonetta, jotka raahattiin Tyttöjen Talolle joka tapaamiselle. Pajaa varten valmistin myös muutaman konekirjontanäytteen (kuvat 4, 16 ja 17) ja lainasin koululta pari tilkkumaalausnäytettä. Käspaikan verkkosivuilta hain myös kuvallisia esimerkkejä tilkkumaalauksesta ja valmistin kuvallisen tilkkumaalausohjeen annettavaksi osallistujille. Lisäksi pajalla minulla oli mukana Bennettin (1997) *The Machine Embroidery Handbook* ja Karin Holmbergin (2012) *Koristele kirjomalla -kirjat* antamassa inspiraatiota.

KUVA 14. Pajalla tarvittiin näytetilkkuja, helmiä, lankoja liimaa ja lehtikuvia. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

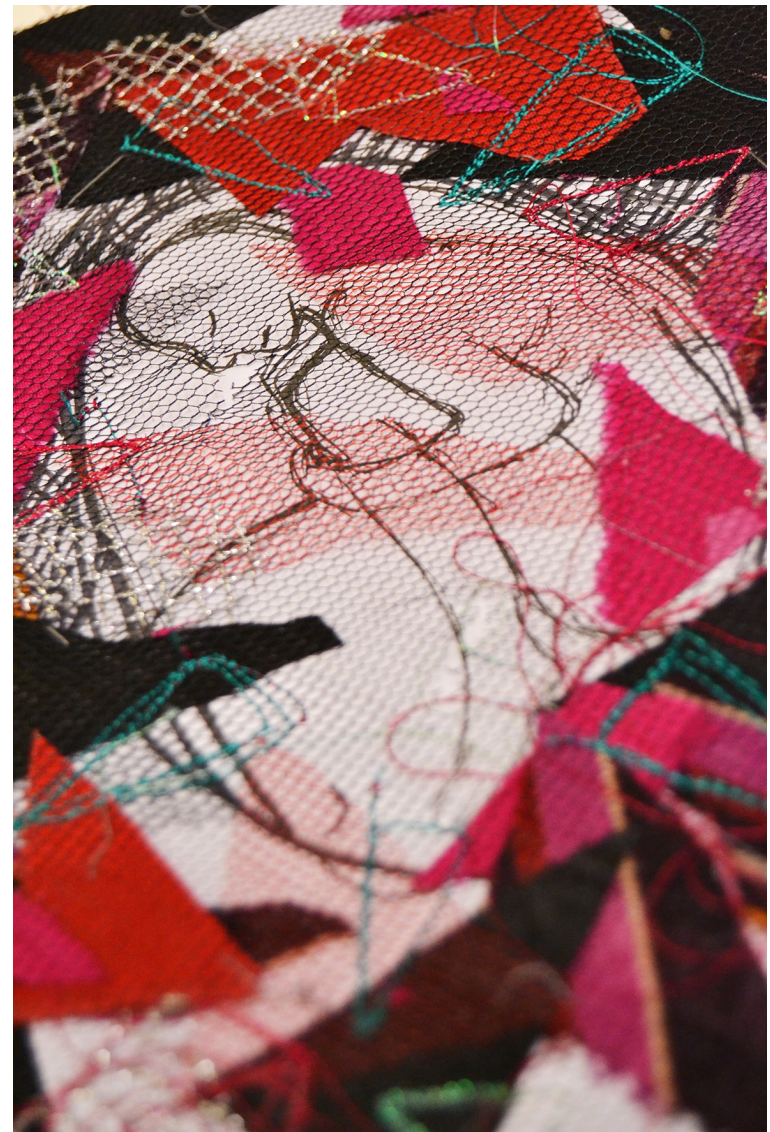

KUVA 15. Tilkkuja ja kankaita pajalle sain paikalliselta ompelijalta ja Tyttöjen Talolta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 16. Vapaalla konekirjonnalla voi myös kirjoittaa. Kirjontannäytteessä käytin pitsin ja tilkkujen lisäksi lääkeselostetta ja gessoa.. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 17. Tilkkumaalausnäytteessä ompelin pohja- ja päällikankaiden väliin tilkkujen lisäksi piirustukseni. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

6 KIRJONTAPAJALLA

6.1 Ensimmäinen tapaaminen

Kirjontapajalle varattiin talolta yksi huone, jonne levitin pajatarvikkeet. Lattialle levitin kankaat, tilkkumaalausnäytteet ja tyynyjä istumista varten. Pöydälle nostin ompelukoneet, jotka olin virittänyt vapaata ompelukonekirjontaa varten, sekä laatikollisen erilaisia ompelu- ja konekirjontalankoja. Sohvien väliin tuolille levitin kirjontalaukkuni sisällön, erilaisia helmiä, nauhoja, ketjuja, kirjontakirjoja ja muuta tarpeellista rekvisiittaa. (kuvat 18 ja 19) Yksi huoneen seinistä oli korkkipintainen ja varasin siitä tilaa töiden ripustamista varten. Tavaroiden esiinlaitossa tavoitteenani oli luoda huoneeseen viihtyisiä ja luovuuteen ja tekemiseen kannustava tunnelma.

Ensimmäinen tapaaminen kului tutustuessa puolin ja toisin. Tavoitteena oli, että tytöt tutustuvat minuun ja tulevat kokeilemaan tilkkumaalausta. Ensimmäisellä kerralla kirjonnaisissa ei käsitelty vielä pajan aihetta ollenkaan. Esittelin ainoastaan näytteiden avulla tilkkumaalustekniikkaa ja kerroin muuten opinnäytetyöstäni ja pajastani. Yhdessä talon vakituisten ohjaajien kanssa tyttöjä houkuteltiin kokeilemaan tilkkumaalausta ja vapaata kirjontaa ompelukoneella. Aika monet ujostelivat ja arastelivat erityisesti koneella ompelemista ja toisia taas ei kiinnostanut. Muutamat taas kyselivät, mitä tehdyistä kirjonnaisista sitten tulee, miten niitä voi käyttää? Kerroin muutamista vaihtoehtoista ja toivoin, että minulla olisi ollut näytettävänä vaikka edes yksi pussukka tai muu vastaava valmis tuote. Illan aikana kuitenkin kolme tyttöä rohkaistui kokeilemaan kirjontaa muiden lähinnä seuratessa sivussa oven suusta. Näistä tytöistä yksi oli ommellut ennenkin ja opiskelikin käsityöalalla. Kokeiltuaan ompelukonekirjontaa, hän innostui tekniikasta kovasti (kuva 20). Yhdessä ideoimme, mitä muita materiaaleja tilkkumaalauksessa voisi kankaiden lisäksi käyttää. Toinen rakasti ompelemista, mutta omien sanojensa mukaan ei itse osannut ommella. Varovasti hän kävi

KUVA 18. Ompelukoneet valmiina odottamassa. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 19. Pajatarvikkeet valmiina paikoillaan. Tarvikkeiden esiinlaitossa tavoitteenani oli saada aikaan luovuuteen kannustava tunnelma. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

kokeilemassa ompelua aloittamalleni tilkulle, mutta ei innostunut aloittamaan omaa työtä. Kolmas osallistuja tarvitsi työskennellessään ohjausta ja kannustusta muita enemmän. Yhdessä talon ohjaajan kanssa etsimme tytölle mieluisia kankaita ja avustimme ompelussa (kuva 21).

Itselleni kokemus oli todella arvokas, sillä sen myötä huomasin, miten erilaisista lähtökohdista tytöt osallistuvat pajaan. Tapaaminen herätti paljon ajatuksia (kuvio 4) ja tarvetta muokata pajasuunnitelmaani. Olin omaa ohjaamistani helpottaakseni ensin suunnitellut, että jokaisella kerralla on oma aiheensa mitä kirjomalla työstetään. Ensimmäisen kerran aikana kuitenkin huomasin, että pajan ohjaaminen on tyttöjen erilaisista taustoista johtuen paljon henkilökohtaisempaa kuin olin kuvitellut. Pohdittuani asiaa, päätin muokata pajasuunnitelmaani sen mukaan. Jatkossa tytöt voisivat osallistua pajalle milloin haluaisivat ja saisivat itse valita Mun arvet- ja Mun valo- aiheista sen, kumpaa haluavat silloin käsitellä. Koska tyttöjä tuskin tulisi pajalle koskaan kovin montaa yhtäaikaan, arvelin pystyväni ohjaamaan tekniikan jokaiselle erikseen. Pystyisin myös ohjaamaan kutakin osallistujaa juuri siinä aiheessa mikä häntä silloin kiinnostaa. Uskoin valinnanvapauden aiheen suhteen myös madaltavan kynnystä osallistua pajaan. Päätin myös jättää ohjelmasta yhteisen jakamisen hetken pois. Saatuaan kirjonnaisensa valmiiksi tytöt liittyivät muiden joukkoon kahvin ja jutustelun äärelle, eikä tuntunut luontevalta kalastella heitä enään takaisin tekemään yhteistä tehtävää. Sen sijaan päätin, että aina kun joku saisi työnsä valmiiksi, hän laittaisi sen seinälle yhdessä minun kanssa. Siinä samalla voisin jutella tytön kanssa työstään ja aiheesta jota hän käsitteli sekä tekemisestä. Suunnittelin myös kirjonnaiseen liitettävän fiilispostikortin. Postikortti olisi kartonkipohja, jonka taakse tekijä voisi kirjoittaa itselleen viestin ja kertoa mitä on työskennellessään miettinyt, ja miksi esimerkiksi on valinnut käyttämänsä kankaat ja aiheen. Kortille voisi myös liimata kuvia, kuvaamaan työskentelyn

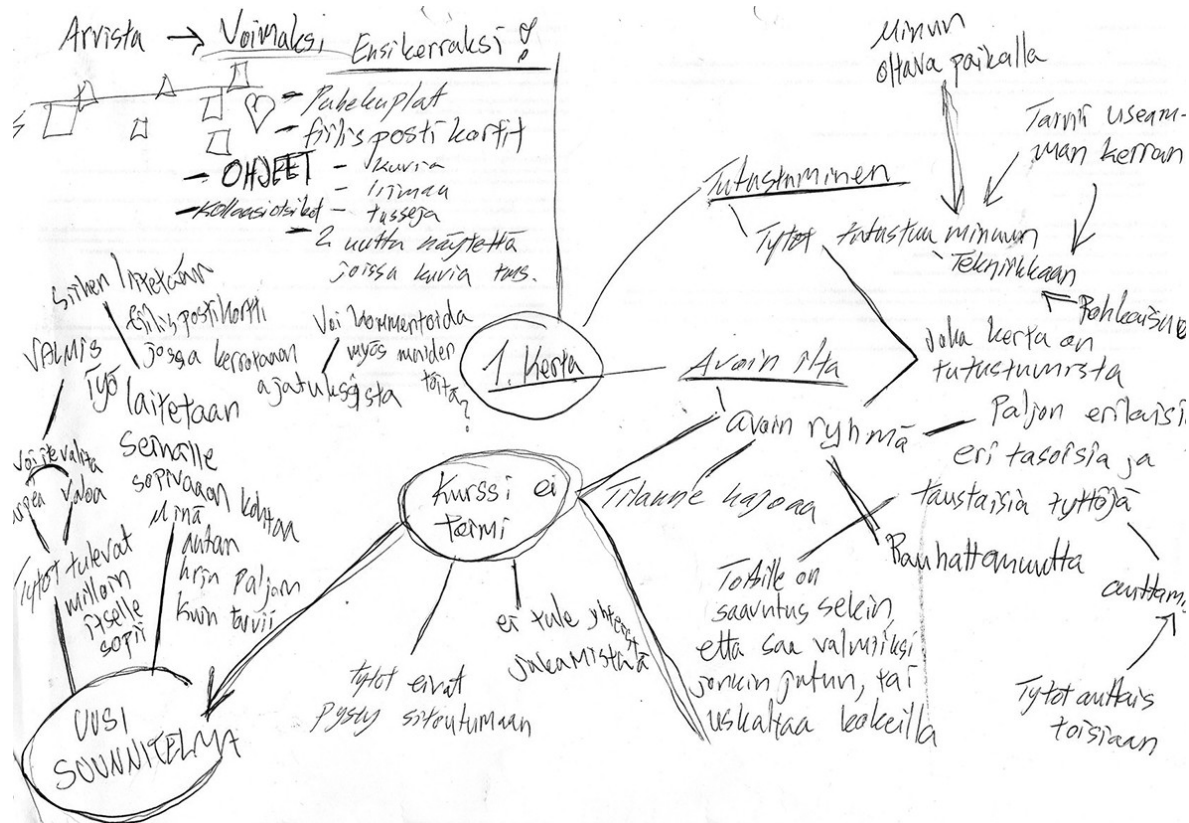
KUVA 20. Jennin konekirjontakokeilu.
Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 21. Sannan kirjontakokeilu. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

herättämiä ajatuksia ja tunteita. Tämän fiilispostikortin oli tarkoitus korvata tyttöjen satunnaisen osallistumisen myötä tarpeettomaksi jäänyt reissuvihko.

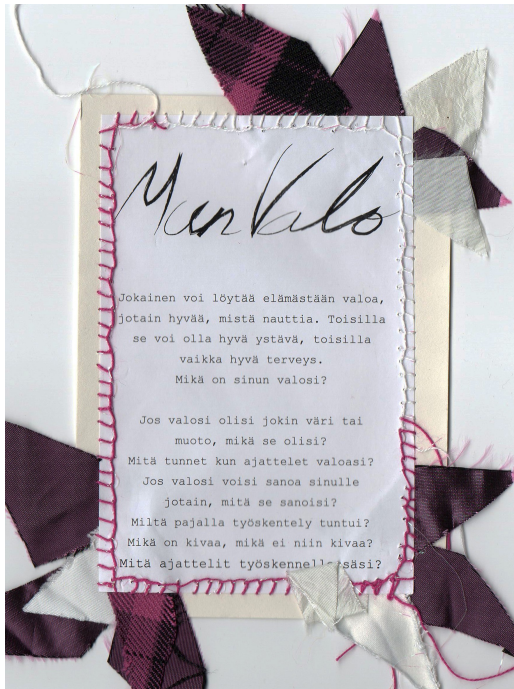
KUVIO 4. Ensimmäinen pajakerta antoi paljon ajattelemisen aihetta. Pehkonen 2013.

6.2 Toinen tapaaminen

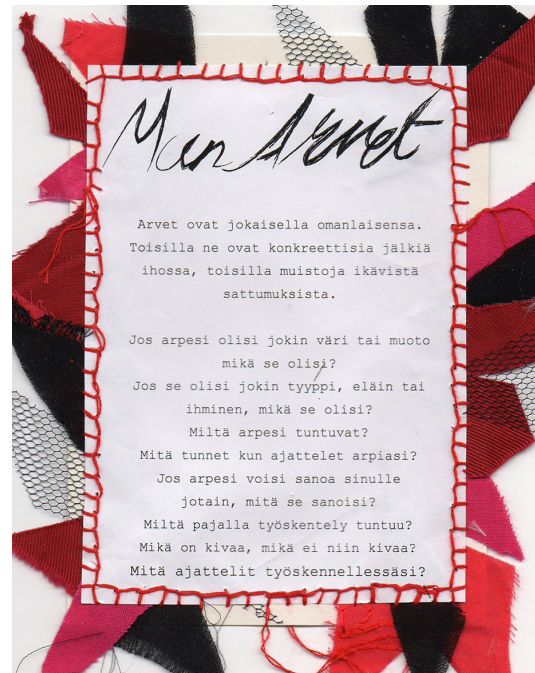
Toinen tapaaminen oli mielestäni rento ja onnistunut. Talon puolesta suunnitelmiini tuli muutamia käytännön muutoksia, kun huone, jossa olin edellisellä kerralla pitänyt pajaa, oli tällä kertaa varattu muille toiminnoille. Niinpä pajani siirrettiin isoimman huoneen yhteydessä olevaan askartelutilaan.

Tila oli aika pieni, mutta soveltui tarkoitukseen yllättävän hyvin. Levitin kankaat lattialle ja asensin ompelukoneet pöydälle. Langat, sakset ja fiilispostikorttitarvikkeet mahtuivat pöydälle myös. Tilaan sai "seinän" töiden ripustamista varten vetämällä työpöydän ja suuren kulmasohvan väliin huoneen tilaa rajaavan verhon. Parasta tässä muutoksessa oli kuitenkin se, etten enään ollut pajani kanssa eristettynä talon muusta toiminnasta yhteen huoneeseen. Uskon, että tyttöjen oli ehkä helpompi osallistua pajaan, kun sitä pidettiin olohuoneen yhdessä nurkassa. Ainakin heti ulko-ovelta saattoi nähdä mitä nurkassa tehtiin, eikä erikseen tarvinnut käydä huoneen ovella kurkistelemassa. Pajaan saattoi myös osallistua jäämättä paitsi illan muusta yhdessäolosta. Ehkä tytöille ei myöskään tulisi sitä kiusallista tukiopetus-tunnetta kun on yksin jonkun ohjattavana. Olin myös itse jotenkin rennonpana mukana talon toiminnassa. Illan alussa istuin sohvilla muiden kanssa ja kirjoin käsin. Sopivissa kohdin kerroin pajastani, mutta päätin olla jännittämättä tulisiko pajalle ketään. Ajattelin, että tytöt osallistuvat, jos heitä kiinnostaa, mutta en voi pakottaa heitä mihinkään. Ajatus oli todella vapauttava.

Olin jo ensimmäisellä tapaamisella huomannut jonkinlaisen vaikeuteni kertoa tytöille ja talon ohjaajille selkeästi pajan aiheesta ja kirjonnän tarkoituksesta. Tuntui, että aina aiheesta, erityisesti arvista kertoessani, kiertelin ja kaartelin ja kuuliija jäi hämmentyneenä tuijottamaan minua. Ratkaisin ongelman valmistamalla toiselle tapaamiselle Mun Arvet- ja Mun Valo-aihekortit (kuvat 22 ja 23). Korteissa oli lyhyesti ja selkeästi kerrottu aiheesta ja siitä miten sitä voisi käsitellä. Kortit helpottivat huomattavasti omaa ohjaamistani, vaikken ehkä aina osannut hyödyntää niitä tarpeeksi. Ensimmäisellä kerralla, kun ne olivat mukana, olin ripustanut ne seinälle, mistä niitä oli vaikea lukea. Seuraavalla kerralla ymmärsin jo antaa ne osallistujille itselleen luettavaksi ja vasta kahdella viimeisellä kerralla osasin pohtia yhdessä tyttöjen kanssa, että mitä aihe voisi kunkin kohdalla tarkoittaa ja miten sitä voisi kirjoittaa työstää.

KUVA 22. Mun Valo -kirjontatöiden aihekortti.
Pehkonen 2013.

KUVA 23. Mun Arvet -kirjontatöiden aihekortti.
Pehkonen 2013.

KUVA 24. Jennin kirjontatyö Mun Valo-aiheesta.
Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

Toisella kerralla pajaan osallistui neljä tyttöä. Jenni oli ollut mukana jo edellisellä kerralla, ja huikkasi minulle innoissaan heti ulko-ovelta ottaneensa mukaan jotain, mitä haluaa työssään käyttää. Jenni teki työnsä Mun valo -aiheesta. Menneenä kesänä hän oli ensimmäistä kertaa käynyt töissä ja asunut omillaan. Illan aikana hän kirjoi kankaiden väliin pyöränsä avaimet, muistuttamaan ihanasta kesästä (kuva 24). Jonna oli myös käynyt edellisellä kerralla katsomassa ja uskaltautui nyt mukaan ompелеmaan. Kaksi muuta tulivat mukaan talon vakituiseen ohjaajan innostamina. Tytöt olivat miettineet isänpäiväkorttien tekemistä ja kun ohjaaja ehdotti, että tekisivät kortit kankaasta, tytöt innostuivat ideasta. En pannut pahakseni, vaikka tytöt halusivat tehdä omia juttuja, vaan selostin tekniikan ja ohjasin heitäkin niin kuin muitakin osallistujia. Ajattelin että isänpäiväkorttien tekeminen saattaa innostaa heitä myöhemmin myös osallistumaan pajaan ja käsittelemään sen aiheita. En tosin hoksannut antaa aihekortteja tytöille luettavaksi niin, että he olisivat tiedäneet mistä pajassa oli kyse. Jokatapauksessa oli kiva nähdä miten ylpeitä ja ilahtuneita tytöt olivat valmiista töistään. Heistä oli uskomatonta, että he olivat valmistaneet jotain ompelemalla. Illan jälkeen tyttöjä innostanut ohjaaja kertoi minulle toisen tytöistä hihkuneen isänsä olevan hänen elämän valo, kun ohjaaja oli puolestani antanut aihekortit tytöille luettavaksi.

6.3 Kolmas tapaaminen

Kolmannella kerralla käytännön järjestelyt olivat samat kuin edellisellä kerralla, sillä erotuksella, etten tällä kertaa vetänyt verhoa sohvan ja työtilamme väliin. Valmiit työt ripustettiin nyt sohvan takana olevalle seinälle. Pajaan osallistui kaksi tyttöä. Milla osallistui ensimmäistä kertaa, ja Jonna tuli jatkamaan edellisellä kerralla kesken jäänyttä työtä. Jonna ompeli työtään pitkään käsin ja tuntui kuin hän olisi arastellut koneella ompelua. Lopulta sain rohkaistua häntä kokeilemaan sitäkin. Jonna kertoi miehensä olevan elämänsä valo ja koneella hän kirjoi tämän nimen työhönsä (kuva 25). Valmista työtä hän katseli hiukan

KUVA 25. Jonnan työ elämänsä valolle.
Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 26. Milla halusi pohtia työssään
värien merkitystä. Valokuva Tiina Pehkonen
2013.

yllättyneenä siitä, että se oli onnistunut niin hyvin. Milla käytti työssään paljon värejä ja hän mietti paljon työn rakennetta (kuva 26). Hän halusi rajata värit mustiin kehyksiin, ja kehykset tuottivat jonkin verran päänvaivaa. Milla osallistui myös viimeisellä kerralla ja silloin pohdin hänen kanssaan enemmänkin värien ja muodon merkitystä. Hänen mielestään, vaikka hän työssään käyttikin kirkkaita värejä, työ ei kuitenkaan välttämättä kerro pelkästään ilosta. Työn taustapuolella oli valkoinen kirjoitus mustalla pohjalla. Taustapuolen Milla kertoi muistuttavan häntä liian mustavalkoisesta ajattelusta. Myöhemmin hän pohti palautteessaan lisää työnsä eri merkityksiä:

*Ehkä joskus sit
miettiä asiaa syvemmälle, jos ilo kuvassa
näkyikin myös arvet ja semmosta .*

Jostain syystä minusta tuntui kuin olisin kolmannella kerralla ollut jotenkin unessa. Jotenkin en vain osannut olla läsnä pajalla. Autoin ja ohjasin kyllä niinkuin ennenkin, mutta milloin apua ei tarvittu, en oikein osannut vain olla ja jutella. Olin myös päättänyt, etten yrittäisi pajan aikana ommella omia töitani, niinkuin olin aikaisemmin hiljaisina hetkinä tehnyt. Ajattelin sen haittaavan keskittymistäni, vaikka asia taitaakin olla juuri päinvastoin. Kun tytötkin olivat tällä kertaa aika hiljaisia, en tiennyt mitä tekisin. Joten karkasin keittiöön kahville. Kolmas kerta oli myös ainoa, jolloin tulin pitämään pajaa suuremmin valmistautumatta. Edellisillä kerroilla olin valmistanut pajamateriaalia vielä ihan viime minuuteille asti ja pohtinut miten silläkin kerralla toimin. Kolmannella kerralla ainoastaan levitin tarvikkeet saataville ja odotin osallistujia. Ehkä oma valmistautumattomuuteni johti siihen, etten osannut olla niin läsnä.

KUVA 27. Marin kirjonnainen. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

6.4 Neljäs tapaaminen

Toiseksi viimeisellä kerralla halusin kokeilla, saanko pajan pyörimään niinkuin olin alunperin suunnitellut. En saanut, mutta oli muuten rento ja antoisa pajailta. Suunnitelmieni viiden tytön sijaan pajan aloitti kaksi tyttöä ja myöhemmin illalla mukaan liittyi kolmas. Tyttöjen työt etenivät alusta asti hyvin eri tahtiin. Mari tarvitsi jonkin verran ohjausta työskentelyssä ja teki työtä pitkälti mallin mukaan. Minusta oli kuitenkin hauska huomata, että vaikka hän valitsi kankaiden värejä mallista, ja leikkasi tilkuista samanlaisia, työstä tuli kuitenkin aivan eri näköinen kuin mallista. Mari onnistui mallista huolimatta tekemään työstään omannäköisensä (kuva 27). Olisinpa vain hoksannut sanoa siitä hänelle. Työnsä alussa Manna ei meinannut millään edetä työssään. Hivenen tuskaisen oloisena hän pohti ja pohti erilaisia kangasvaihtoehtoja, tekniikkaa ja kuviointia. Aloin jo pelätä, ettei hän saa työtään valmiiksi illan aikana. Minusta tuntui, että hän mietti asioita niin tarkkaan, koska pelkäsi työn epäonnistuvan. Koitin vakuuttaa hänelle, että työstä tulee varmasti onnistunut. Viimein ompelamaan päästyään hänelläkin alkoi työ sujua ja hän ihastui ompeluun. Hänestä oli todella hauskaa, että koneella saattoi ommella ihan mihin suuntaan vain, välittämättä siitä, oliko tikki suora tai muistakaan "säännöistä". Alun kangertelun ja pohtimisen jälkeen hän ompeli työtään vapautuneesti ja keskittyneesti. Saatuaan työnsä valmiiksi hän kävi sitä iloisena ja ylpeänä esittelemässä talon ohjaajille (kuva 28). Myöhemmin mukaan tullut Riina työskenteli hyvin keskittyneesti ja hänellä oli selvä visio siitä, miltä työn pitäisi näyttää. Hän hyödynsi materiaaleja ja tekniikkaa luovasti ja hänen kysymykset koskivat usein erilaisia toteutusmahdollisuuksia: "Voinko tehdä näin? Miten saan tämän näyttämään..? Voinko käyttää tätä?" Riinalla oli materiaalien käytössä myös sellaisia ideoita, joita en itse siinä hetkessä tullut ajatelleeksikaan. Työssään hän kuvasi päivää, jolloin tapasi poikaystävänsä. Hän aikoi lopuksi ommella työn poikaystävänsä takin selkään, ja mietiskeli myös työtä tehdessään millaiset materiaalit olisivat "miehekkäitä".

KUVA 28. Mannan työ Mun Valo -aiheesta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

Vaikka pajalla oli vain kolme osallistujaa, minulla olivat kädet täynnä töitä alusta loppuun. Koneet temppuiliivat jonkin verran ja tytöt joutuivat aina välillä odottelemaan että saan koneen kuntoon tai pääsen neuvomaan. Onneksi heillä riitti kärsivällisyyttä ja huumoria odotella. Pajalla oli mielestäni mukava luova tohina koko illan ajan (kuva 29). Lopulta kaikki saivat työnsä valmiiksi ja tytöt olivat todella tyytyväisiä töistään. Viimeinen työ valmistui juuri ennen kuin aika loppui, eikä yhteistä lopputehtävää taaskaan tehty. Sen sijaan pyrin juttelemaan töiden aiheesta tyttöjen kanssa aina kun työ valmistui ja se laitettiin yhdessä seinälle. Tämän lisäksi jutustelin heidän kanssaan työskentelyn ohessa. Tuntui, että osasin olla paremmin paikalla kuin viimeksi.

6.5 Viides tapaaminen

Pajan edetessä kohti loppuaan minusta alkoi tuntua, että viimeiselle kerralle tarvittaisiin jotain erityistä ohjelmaa. Koska tytöt olivat kyselleet, missä ja miten tehtyjä kirjonnaisia voisi sitten käyttää, päätin, että viimeisellä kerralla kirjonnaisista voisi tehdä jotain pieniä tuotteita käyttöön. Suunnittelin viimeiselle kerralle kaksi vaihtoehtoista työtä, kirjoitun korun tai pienen vetoketjullisen pussukan ja tein molemmista mallit pajaa varten (kuva 30). Korut oli tarkoitus tehdä kirjonnaisista leikkaamalla esimerkiksi pyörylöitä, jotka sitten saattoi pujottaa satiininauhaan kuin napit. Pussukka toteutettaisiin ompelemalla kirjonnaisen taakse taustakangas pussin toiseksi sivuksi ja ompelemalla vetoketju pussin suuaukkoon. Ajattelin pussukan olevan hyvä vaihtoehto korulle, sillä monet tytöt olivat tehneet kirjonnaisistaan teoksia, jotka he ehkä halusivat säästää ehjänä. Pussin kyljessä ne tulisivat silti käyttöön.

Suunnitelmissani oli, että viimeisellä kerralla juteltaisiin pajan aiheesta, arvista ja valosta, vaikka illan alkuvaiheessa, milloin tytöt yleensä istuvat yhdessä sohvalla, pajalla tehtyjen kirjonnaisten alla (kuva 31). Suunnitelmani jäi kuitenkin toteutumatta, sillä en keksinyt mitään hienovaraista keinoa, jolla

KUVA 29. Tytöt työskentelemässä pajalla. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 30. Tilkkumaalaustekniikalla valmistin pajalle mallit pussukasta ja korusta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

olisin ohjannut jo vilkkaana käyvän keskustelun haluaamaani suuntaan. En ollut ehtinyt miettiä etukäteen, miten suunnitelmani toteuttaisin. Illan alettua päässäni ei ollut yhtään kysymystä millä olisin aloittanut, tai mitään ideaa siitä miten olisin jatkanut. Ihaillen muistelin, miten Kuopion Tyttöjen Talon johtaja oli pari viikkoa takaperin ohjannut keittiössä keskustelua sukupuolirooleista ja -malleista, median ihmiskuvasta, miesten päivästä, naisten päivästä ja viiksistä. Meidän yhteinen keskustelu jäi silläkin kerralla tasolle ”Kuka on ollut mukana pajassa?”. Jälkikäteen ajatellen, olisin voinut pyytää kaikkia tyttöjä kommentoimaan pajan aiheita vaikka seinälle liimatuilla post-it -lapuilla. Sitten olisimme voineet niitä yhdessä lukea ja jutella pajan aiheista.

KUVA 31. Kirjontapajalla valmistuneet työt laitettiin esille seinälle sohvan yläpuolelle. Töiden lomaan olisi myös voinut kommentoida kirjontapajan aiheita post-it -lapuilla. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

Viimeisellä kerralla pajalle osallistuivat aikaisemminkin mukana olleet Milla ja Mari. Mari halusi tehdä työstään pussukan (kuva 32) ja Milla halusi jatkaa työtään lisäämällä siihen tekstiä. Milla työskenteli melko itsenäisesti ja Maria ohjasin

vähän enemmän. Autoin myös naapuripöydän jouluaskartelijoita, milloin apua tarvittiin ja omalta pajaltani ehdin. Teknisiä haasteita oli ompelukoneiden puolesta taas ihan riittävästi. Käytännössä kumpikin koneista oli vuorollaan juntturassa. Erityisen harmillista oli, kun juuri ennen Marin kotiinlähtöä huomattiin, että kesken pussukan sivusaumojen ompelukone olikin tehnyt niin erikoista tikkiä, että tyttö pelkäsi pussin hajoavan saumoista. Koska hänellä oli jo kiire kotiin, tarjouduin korjaamaan sauman. Mielestäni ei ehkä ole ihan oikein, että ohjaajana korjaan osallistujien töitä, tai teen asioita heidän puolestaan, mutta aina olen kuitenkin sellaiseen tilanteeseen joutunut kun olen ohjaamassa ollut. Halusin, että tyttö saisi pajalta muistoksi käyttökelpoisen pussukan ja koska en ollut varma, olisiko hänellä mahdollisuutta korjata sitä itse, halusin auttaa. Sovimme korjaamisesta yhdessä ja Mari vaikutti helpottuneelta. Myös aikaisemmin mukana ollut Jonna kaarteli pajani liepeillä ja sain sellaisen vaikutuksen, että hän olisi ehkä halunnut osallistua tälläkin kerralla. Houkuttelin häntä mukaan, mutta ilmeisesti huomattuaan, että meillä oli ongelmia ompelukoneiden kanssa, hän totesi ettei jaksaa tällä kertaa.

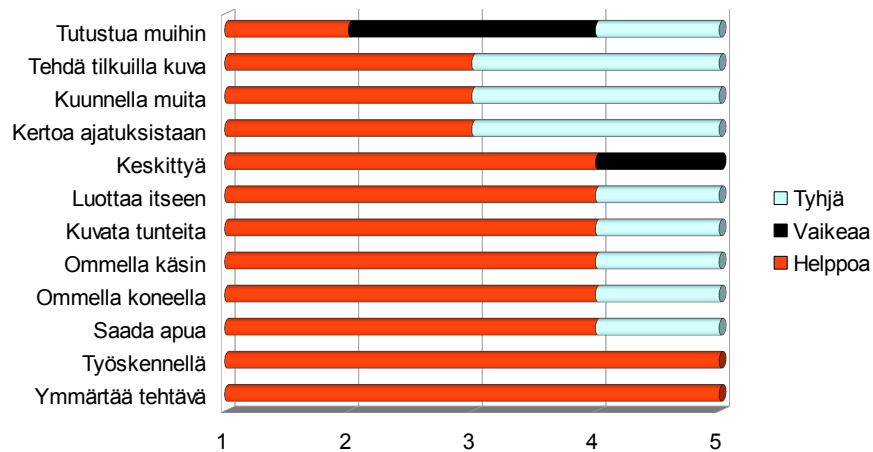
Koneiden kapinasta huolimatta viimeinen tapaaminen oli kuitenkin mielestäni aika onnistunut. Keskityin täysin kahteen osallistujaani, autoin ja neuvoin. Juttelin heidän kanssa muiden asioiden lisäksi heidän töistään, tekemisestä ja töiden herättämistä ajatuksista. Pohdimme yhdessä muun muassa värien ja muodon merkityksiä. Kyselin ja kerroin itsestäni. Vaikka viimeinen paja oli tapahtumiltaan aika vaisu, juttelu tyttöjen kanssa oli tunnelmaltaan tiheää. Ihminen oppii itsestäänkin vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja jälkikäteen tuntuikin, kuin koko Arvet-paja olisi tiivistynyt niihin pieniin lyhyisiin keskusteluihin tyttöjen kanssa ja heidän välillään.

KUVA 32. Marin kirjonnaisestaan valmistama pussukka. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

7 KOKEMUKSET JA OSALLISTUJIEN PALAUTE

Keräsin tytöiltä palautetta pajasta palautelomakkeella. Kolmiosaisella lomakkeella arvioitiin pajan eri tehtävien helppoutta, pajan ohjaamista ja yleistä mielipidettä kirjontapajasta. Kaikki kolme kysymystä olivat rasti ruutuun - kysymyksiä ja lomakkeen lopussa oli avointa tilaa, jonne saattoi kirjoittaa vapaasti ajatuksia pajasta. Viitenä eri kertana kirjontapajalleni osallistui yhteensä kymmenen tyttöä, joista neljä osallistui kahdesti ja viisi täytti palautelomakkeen. Koska vain puolet osallistuneista täytti palautelomakkeen, täytyy kirjalliseen palautteeseen suhtautua pienellä varauksella. Jotain suuntaa se kuitenkin antaa, tai ainakin hieman konkretisoi pajan herättämiä ajatuksia osallistuneissa. Kirjallisen palautteen lisäksi sain suullista palautetta keskusteluissa pajalle osallistuneiden tyttöjen, sekä Tyttöjen Talon ohjaajien kanssa. Sanatonta, myönteistä palautetta oli myös tyttöjen osallistuminen pajaan toisenkin kerran, sekä heissä näkynyt innostus.

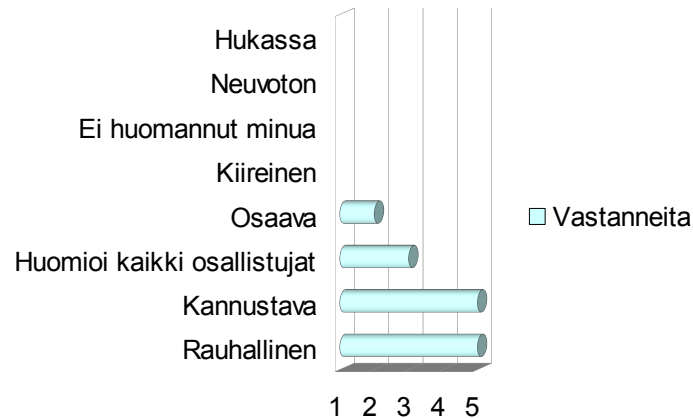

KUVIO 5. Vastanneiden mielestä helppoja ja vaikeita asioita kirjontapajalla olivat... (Pehkonen 2014)

Palautelomakkeen ensimmäisessä osassa vastaajat arvioivat, mitkä pajan eri tehtävistä olivat helppoja ja mitkä vaikeita. Vastausten perusteella (kuvio 5.) kaikkien palautetta antaneiden mielestä pajalla oli ollut helppo työskennellä. Tästä olin iloisesti yllättynyt, sillä teknisiä ongelmia pajalla oli varsinkin koneiden puolesta riittänyt. Onneksi ne eivät olleet lannistaneet ainakaan vastaajia. Ehkä sekin auttoi, että ongelmien ilmetessä yritin itse pysyä rauhallisena ja myönteisenä ja korjasin vian tai keksin vaihtoehtoisen ratkaisun. Yksin ommellessani menetän todella herkästi hermot jos kone temppuilee, mutta en voi alkaa tuskailemaan, kun ohjaan muita. Tuskin se on järkevä toimintamalli yksinkään. Oli myöskin hauska huomata, että kaikkien vastanneiden mielestä oli ollut helppo ymmärtää tehtävä. Ehkä olin itse kuvitellut sen vaikeammaksi kuin se tytöille olikaan? Ehkä mielessäni tehtäviin liittyi sekavana sotkuna niin paljon ideoita, ajatuksia, tavoitteita ja pelkoja, etten uskonut, että tytöt ymmärtäisivät mitä tarkoitan. Mutta jos ohjeessa sanotaan, että kuvaa tilkkumaalauksessa elämäsi valo, tai omat arpesi, niin ohje on useimmille aivan ymmärrettävä. Yhtä tai kahta tyttöä lukuunottamatta kaikki tekivät työnsä Mun valo-aiheesta. Muutamalla tytöllä ei niinkään ollut vaikeuksia ymmärtää, mitä piti tehdä, mutta hyvien asioiden löytäminen omasta elämästä tuntui siinä hetkessä haasteelliselta. Yleensä silloin yritin auttaa tyttöjä miettimään asiaa materiaalien kautta. Pohdimme millaisista väreistä, muodoista, kuvioista tai kankaista hän pitää. Kannustin heitä valitsemaan mieleisiään materiaaleja ja tekemään työn niistä.

Vastanneiden mukaan vaikeinta pajalla oli tutustua muihin. Uskon tämän johtuvan osittain siitä, että yhteinen jakaminen jäi ohjelmasta pois. Tässä olikin ehkä selkein parannuksen paikka tulevia pajoja ajatellen. Jollakin tavalla, vaikka pajan osallistujilla pääasiana olisikin aiheen henkilökohtainen työstäminen, minun olisi mielestäni ohjaajana pyrittävä myös kannustamaan sosiaalisuuteen; yhteistyöhön, ja ajatusten ja mielipiteiden vaihtoon, sillä uskon, että osallistujat oppivat myös toisiltaan. On myös todennäköistä, että joillekin

osallistuneille tytöille sosiaaliset tilanteet yleensäkin ovat haastavia ja he tarvitsevat niissä enemmän tukea ja kannustusta. Tytöt keskittyivät omiin töihinsä ja ilman, että minä tai joku talon ohjaajista, oli ylläpitämässä yhteistä keskustelua, ei sitä tyttöjen välillä tuntunut syntyvän. Tyttöjen tarvitseman tuen määrä oli itselleni ehkä suurin yllätys, enkä kyllä aina osannut siihen vastata. Oli todella hyvä, että paja järjestettiin niin, että aina oli myös joku Tyttöjen Talon omista ohjaajista saatavilla. Muunlainen järjestely ei talolla varmaan olisi ollut edes mahdollinen, koska minulla ei ole sosiaalialan ammattitaitoa.

KUVIO 6. Vastanneiden mielestä pajan ohjaaja oli... (Pehkonen 2014)

Kirjallisen palautteen mukaan (kuvio 6) olin kaikkien palautetta antaneiden mielestä ohjaajana kannustava ja rauhallinen. Useimpien vastanneiden mielestä myös huomioin kaikki pajan osallistujat. Lisäksi minua pidettiin osaavana ja keskustelevana ohjaajana. Mietin paljon sitä miksi en saanut pajaa kertaakaan etenemään niin, kuin olin suunnitellut. Vaikka paja olikin avoimen illan yhteydessä ja siten avoin kaikille tytöille osallistua, olisin silti voinut joka kerta pitää suljetun ryhmän jossa osallistujat osallistuvat illan koko ohjelmaan.

Joka kerta vain olisivat osallistuneet eri tytöt. Toisaalta suljetun ryhmän vetäminen ei ollut mahdollista tilanpuutteen vuoksi. Kaikki talon erilliset huoneet olivat torstai-iltaisin varattuja muille toiminnoille koko pajani keston ajan. Kun kolmannella tapaamisella pyrin vetämään pajan alkuperäisen suunnitelmani mukaan avoimessa ryhmässä, koin sen hyvin haastavaksi, lähinnä siksi, että työt etenivät tytöillä niin eri tahtiin. Kun ensimmäinen oli jo saanut työnsä valmiiksi, toinen vasta aloitteli omaansa. Työn valmiiksi saatuaan tytöt usein pistivät sen seinälle ja osallistuivat sen jälkeen talon muuhun toimintaan. Mitään yhteistä jakamista ei siis pajan päätteeksi pidetty, mutta pyrin aina vaihtamaan muutaman sanan valmistuneesta työstä kahden kesken tekijän kanssa tämän ripustaessa työtään seinälle. Vasta viimeisen kerran jälkeen huomasin, että olisin myös voinut hyödyntää tilan ja ryhmän avoimuutta pajan eduksi. Kun työt olivat kaikkien nähtävillä sohvien takana olevalla seinällä, eivätkö silloin kaikki lähettyvillä olleet tytöt olisi voineet osallistua yhteiseen loppukeskusteluun pajan aiheesta? Olisin esimerkiksi voinut jakaa sohvilla ja lähettyvillä istuskeleville tytöille vaikka kartonkiset puhekuplat, joihin he olisivat voineet kirjoittaa ajatuksensa ja laittaa ne seinälle töiden lomaan. Siten keskustelun aloittaminen pajani aiheesta olisi ollut itselleni helpompaa. Monesti koin isommassa ryhmässä keskustelun aloittamisen itselleni vaikeaksi. Kuitenkin pajalla kahdestaan tai kolmestaan tyttöjen kanssa jutellessa sain palautetta, että olin ohjaajana keskusteleva. Kirjontapajan pitäminen oli itselleni erinomainen kokemus ohjaamisesta. Kokemukseni perusteella koostin itselleni ohjaajan muistilistan (taulu 2).

Taulu 2.

OHJAAJAN MUISTILISTA

KARSI. Enemmän on vähemmän, niin ohjelmassa kuin tavarassakin. Mieti mikä on oleellista pajan onnistumisen kannalta. Liikaa ohjelmaa ja tavaraa harhauttaa helposti sivuraiteille aiheesta.

TUTUSTU. Pyri juttelemaan jokaisen osallistujan kanssa, vaikka vain muutaman lauseen verran.

Tutustu kaikkien töihin.

KANNUSTA YHTEISTYÖHÖN. Suunnittele ohjelmaan myös yhteistä tekemistä. Osallistujat saavat pajasta enemmän irti ja löytävät uusia näkökulmia helpommin, kun jakavat ajatuksiaan muiden kanssa. Keksi luovia tapoja vaihtaa ajatuksia. Aina ei tarvitse keskustella.

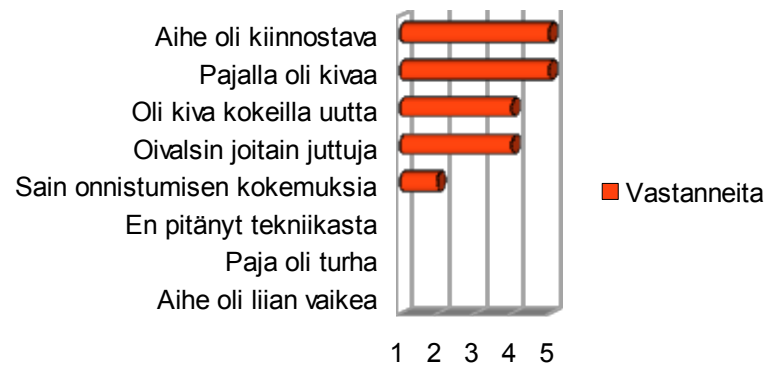
KÄYKÄÄ LÄPI MITÄ TEITTE. Pyydä jokaista osallistujaa kertomaan jotain yhdestä työstään.

ÄLÄ TEE PUOLESTA. Neuvo ja anna osallistujien tehdä itse.

Palautelomakkeiden vapaassa osassa sain muun muassa seuraavia terveisiä:

*Miettiä lisää tarkoituksia
mitä väri meinaa
mitä muoto meinaa
onko "avoin" vai "salaperäinen" teos.*

Ihana idea kertoa tunteista/kokemuksista aina kun ei sanat riitä voi tehdä muuta. Ja helposti pystyi uusille ihmisille raottamaan omia kokemuksia työn ohella ja kuulemaan muiden ajatuksia.

KUVIO 7. Vastanneiden yleisarvio kirjontapajasta oli... (Pehkonen 2014)

Palautetta antaneista kaikki kokivat, että pajalla oli ollut kivaa ja että aihe oli ollut kiinnostava (kuvio 7). Useimmat arvelivat myös oivaltaneensa joitain juttuja ja heistä oli ollut kiva kokeilla jotain uutta. Kaksi kertoi saaneensa onnistumisen kokemuksia. Tyttöjen talolla pajasta kertoessani ja pajaa ohjatelessani, huomasin aika monen pajalle osallistuneenkin tytön arastelevan ompelukoneella ompelua. Heillä tuntui olevan päässään ajatus, etteivät he osaa ommella, tai että ompelukoneella pitää aina ommella suoraan ja tasaista tikkiä ja muistaa oikea saumanvara. Monelle kirjontapajalle osallistuneelle tytölle oli

yllätys, että ompelukoneella todella saattoi ommella vapaasti ihan mihin suuntaan vaan, sen sijaan että ompelisi vain eteen- tai taaksepäin. Monesti heitä saikin tosissaan kannustaa ompelemaan aivan mielivaltaisesti. Pajojen edetessä totesin hyväksi keinoksi tyttöjen innostamiseen itse aloittamani, keskeneräisen tilkun, johon he saivat ensin kokeilla ompelemista (kuva 33). Se, että tilkku oli keskeneräinen ja siihen oli ommeltu miten sattuu kaikenlaisilla langoilla, saattoi madaltaa tyttöjen kynnystä oman työn aloittamiseen. Oli todella palkitsevaa nähdä, miten muutamat tytöt, saatuaan ensin kirjonnän juonesta kiinni, tikkasivat innoissaan menemään, niin että ajantajukin unohtui. Saatuaan työnsä valmiiksi tytöt usein ihmettelivät, miten he olivat saaneet niin hienoa aikaan.

Pajan jälkeen sain kuulla talon ohjaajilta, eräänkin pajalle osallistuneen tytön kertoneen työnsä lomassa ohjaajille tavallista vapautuneemmin sen hetkisestä elämästään ja ajatuksistaan. Tällainen vapautuminen tuskin on yksistään pajani ansiota, mutta käsitöiden tekemisen on silti todistettu rentouttavan ja lisäävän mielihyvää (Vähälä 1999, 121). Ehkä tällaisessa rentoutuneessa, luovassa tilanteessa on helpompaa avautua toiselle. Myös eräs pajalle osallistunut tyttö totesi palautteessaan työn ohella olevan helppoa kertoa muille ajatuksistaan ja kuunnella toisia. Palautelomakkeissa en tiedustellut osallistujilta voimaantumisen kokemuksista. En myöskään pajaa ohjatesani mainostanut pajan tavoitteen olleen voimaantuminen. Osallistujien voimaantumista arvioin itse lähdeaineistojen perusteella, sekä keskusteluissa Tyttöjen Talon ohjajien kanssa. Jälkikäteen ajatellen ratkaisuni ei ollut kovin onnistunut. En ole varma missä määrin pajan voimaannuttava tavoite nyt välittyi osallistujille. Pajaa ohjatesani voimaantumisen prosessit olivat itsellenikin vielä sen verran hämäriä, etten rohjennut puhua pajalla voimaantumisesta. Toisaalta, näin saatoinkin havainnoida voimaantumista ja pajan vaikutusta ilman ennako-oletuksia. Tuskin kuitenkaan olisi ollut haitaksi tiedustella tytöiltä voimaantumisen kokemuksista pajalla tai muualla elämässä. Niin olisin saanut tytöiltä ensikäden tietoa voimaantumisesta.

Kuva 33. Aloittamani tilkku, johon tytöt saattoivat kokeilla vapaata ompelukonekirjontaa. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

8 PARANNUSEHDOTUKSET

8.1 Kollektiivinen kirjonta

Yksi selkeimmistä parannettavista asioista kirjontapajallani on sosiaalisuuden ja yhteisen tekemisen lisääminen. Tulevaisuudessa toteuttaisin tämän lisäämällä pajaohjelmaan kollektiivista kirjontaa. Tämän voisi tehdä joko niin, että yhtä isoa työtä olisi yhtäaikaan kirjomassa käsin useampi osallistuja, tai niin, että jokainen osallistuja aloittaisi yhteisestä aiheesta oman kirjonnaisen, jota seuraava sitten jatkaisi. Näistä kirjonnaisista voisi myös lopuksi koota yhteisen teoksen. Yhteisen teoksen voi myös koota niin, että jokaiselta osallitujalta liitetään siihen yksi tai useampi kokonaan oma työ. Oman kädenjäljen näkeminen osana isompaa, yhteistä kokonaisuutta, on omiaan lisäämään osallistujien oman osallisuuden, merkityksellisyyden ja yhteisöllisyyden kokemista. Tästä seuraa positiivisia, voimaannutavia vaikutuksia tekijän itsensä lisäksi myös yhteisölle jossa hän toimii. Oli se sitten koulu, nuorisokoti, Tyttöjen Talo, työpaikka tai asuinyhteisö. Yhteisöllisyyttä ja osallistujien pajaan sitoutumista voin koittaa lisätä myös ottamalla osallistujat mukaan kirjontapajan suunnitteluun. Yhdessä osallistujien kanssa voidaan esimerkiksi sopia kirjontapajan säännöistä, hankkia materiaaleja töitä varten, suunnitella yhteisiä teoksia tai tuotteita ja niiden käyttötarkoitusta ja loppusijoituspaikkaa.

8.2 Tuotteita ja tukea

Mielestäni kirjontapajaa voi jatkokehitellä ainakin kahteen eri suuntaan. Ensimmäisessä vaihtoehdossa painottaisin kirjontapajaa edelleen voimaantumista tukevana, tekijän luovuutta ja itsetuntemusta lisäävänä toimintamuotona. Haluan edelleen käyttää arpia kirjontapajani aiheena. Koska arprien symboliikka ja merkitykset kiehtovat, haluan syventää vielä aiheen käsittelyä kirjontapajalla. Miina Savolainen tuli Maailman ihanin tyttö- projektissaan siihen johtopäätökseen, että voimaantumisen vastakohta on itseen kohdistunut häpeäntunne (2002, 39).

Itselläni on pitkän ajan kuluessa muodostunut, jos ei nyt aivan positiivinen, niin kuitenkin neutraali tunnereaktio arpiin. Olen kuitenkin varma, että monilla se on ennemminkin päinvastoin. Monille arvet voivat aiheuttaa voimakasta häpeäntunnetta. Kirjontapajallani tämä saattoi olla osasyynä siihen, että yhtä lukuunottamatta kaikki osallistuneet tekivät kirjonnaisensa mieluummin Mun valo-aiheesta. Jos tarkoituksena on kirjonnän avulla voimaantua, ovatko arvet aiheena liian ongelmakeskeisiä? Syvenevätkö arprien aiheuttamat negatiiviset tunteet ja miellelyhtymät kun aiheesta kirjotaan useita tunteja? Vai auttaisiko kirjonta kohtaamaan ja hyväksymään omat arvet? Toisaalta arvet koettiin myös kiinnostavaksi ja tavanomaisesta poikkeavaksi aiheeksi. Koska jokainen tulkitsee arpia ommalla tavallaan, osallistujat voisivat kirjonnän avulla pohtia, mitä arvet merkitsevät, mistä ne ovat tulleet ja mitä ne kertovat. Tällaista pohdintaa voisi tehdä ihan yleiselläkin tasolla, eikä osallistuminen edellyttäisi, että kirjojalla itsellään on arpia ollenkaan. Kirjonnän lisäksi pohdinnan tukena voisi käyttää myös kirjoittamista, esimerkiksi kirjontapäiväkirjaa tai Miina Savolaisen mallia mukaillen kirjeenvaihtoa. Kirjoittaminen auttaisi osallistujia jäsentämään ajatuksiaan, tai ainakin jälkeinpäin muistamaan mitä oli kirjontaa tehdessään ajatellut.

Jakaisin edelleen pajan kahteen osaan, mutta Mun valo -aiheen sijaan toisen osan aiheena olisi haavanparantaminen. Kun ensimmäisessä osassa olisi pohdittu mitä ne arvet ovat, toisessa osassa keskitytään edelleen kirjomalla selvittämään millä ne arvet parannetaan. Tällä tavoin pajan eri osat olisivat aikaisempaa paremmin kytköksissä toisiinsa. Aiheeseen tulisi luontevasti myös myönteinen näkökulma, ilman, että sitä tarvitsee muinaisesta Persiasta asti lähteä hakemaan. Pajalla valmistettavat kirjonnaiset voisivat olla yhdessä illassa valmistuvia töitä. Niiden rinnalla voisi myös olla suuritöisempiä, koko pajan ajan jatkettavia teoksia. Kirjontapajan osallistujamäärän rajoittaisin korkeintaan viitteen osallistujan, niinkuin alunperin olin suunnitellut. Osallistujat olisivat mukana

koko pajan keston ajan. Pieni ja suljettu ryhmä tarjoaisi sekä turvaa, että vertaistukea. Kirjojan voimaantumista tukevaa pajaa haluaisin pitää paljon opinnäytetyöni kirjontapajaa pidempänä. Tapaamisten pituus voisi hyvin olla sama kolme tuntia kuin opinnäytetyössänikin. Tapaamisia voisi kuitenkin olla kerran viikossa vaikka kahden tai kolmen kuukauden ajan.

Toisessa kehityssuunnassa painottaisin enemmän vapaan konekirjonnan, käsinkirjonnan ja tilkkumaalauksen tekniikan oppimista. Osallistujien tavoitteena olisi kokeilla tilkkumaalausta valmistamalla koetilkkuja käsin - ja konekirjonnalla sekä Richard Boxin -tekniikalla. Koetilkuista voisi edelleen valmistaa erilaisia tuotteita, kuten koruja, pussukoita, muistikirjojen kansia sekä koristuksia vaatteisiin. Tällä kirjontapajalla ei välttämättä tarvitse olla mitään yhteistä aihetta tai teemaa, mutta osallistujien niin halutessa sellainenkin voidaan yhdessä sopia. Yhteinen aihe myös mahdollistaa yhteisten kirjonnaisten tekemisen osallistujien omien töiden lisäksi. Kirjottuja tuotteita voitaisiin valmistaa myös jotain yhteistä tarkoitusta varten, esimerkiksi myytäväksi Tyttöjen Talon tai vastaavan yhteisön myyjäisissä. Esimerkiksi Tyttöjen Talon toiminnan tukemista varten järjestetyissä myyjäisissä kirjottujen tuotteiden aiheena voisi olla arpien sijasta vaikkapa tyttöys. Tilkkumaalauksen tekniikkaan painottuva kirjontapaja voisi hyvin olla samantapainen avoin työpaja, kuin minkä pidin Kuopion Tyttöjen Talolla. Kolme tilkkumaalaustekniikkaa vuorottelisivat tapaamisten sisältöinä ja osallistua voisi milloin itselle sopii. Oma ohjaamistani helpottaakseni olisi kuitenkin parempi, että joka tapaamisella kaikki aloittaisivat yhtäaikaan. Tapaamisten alussa voin esitellä sen kerran tekniikan ja opastaa alkuun. Tällainen avoin, tekniikkaan ja tuotteisiin painottuva paja voisi hyvin olla saman pituinen, kuin opinnäytetyönäni pitämä Arvet-kirjontapaja. Se voisi myös olla vaikka vain yhden tai kahden päivän mittainen viikonloppupaja.

8.3 Kirjonnan matkalaukkupaja

Yksi kehittämisaihe kirjontapajastani olisi muokata siitä liikkuva kirjonnan matkalaukkupaja, jota voisin tarjota yrityksille ja yhteisöille työhyvinvointitai muuhun vastaavaan toimintaan. Asiakkaita voivat olla esimerkiksi Tyttöjen Talot, kansanopistot, vanhustentalot, vammaisten toimintakeskukset, nuorisotalot, kuntien ja kaupunkien kulttuuritoimijat sekä yritykset. Pitäisin pajaani asiakkaan tiloissa. Kirjonnan matkalaukkupajalla voisi olla kolme tai neljä erilaista teemaa, joista asiakas voisi valita itselleen parhaiten sopivan. Paja voitaisiin myös suunnitella alusta asti asiakkaan toiveita vastaavaksi.

Kirjonnan matkalaukkupajan sisältöä suunnitellessa, on huomioitava käytettävissä olevat materiaalit ja laitteet, erityisesti ompelukoneiden saatavuus. Mikäli asiakasorganisaatiolla ei ole käytettävissään ompelukoneita, täytyy järjestettävän pajan tekniikkana käyttää yksinomaan käsinkirjontaa. Jos taas ompelukoneita löytyy, voidaan pajalla perehtyä sekä käsinkirjontaan, että vapaaseen ompelukonekirjontaan. Vapaan ompelukonekirjonnan etuna on, että useimmille se on uutta ja yllättävää ja hauskaakin. Sillä saa myös käsinkirjontaa nopeammin valmista aikaiseksi. Vapaa ompelukonekirjonta eroaa käsinkirjonnasta motoriselta haastavuudeltaan. Ompelukoneella ompelu haastaa silmän ja käden koordinaation lisäksi koko kehon hallintaa, sillä ompelukoneen toimintaa säädellään usein jalkapainikkeella. Tämä saattaa joillekin asiakasryhmille olla haastavaa, mutta toisaalta tarjoaa samalla tarpeellista harjoitusta. Käsinkirjonta on taas huomattavasti hitaampaa, ja siihen oikein keskittyessä tarjoaakin oivallisen pysähtymispaikan kiireisen arjen keskellä. Mielestäni käsinkirjonnan etu onkin juuri sen meditatiivisuus. Kirjoessa ajatukset saavat rauhassa harhailla, eikä keskittymistä keskeytä ompelukoneen reistailu. Vaikka monet ehkä pitävät käsinkirjontaa vanhanaikaisena ja tylsänäkin, on se mielestäni helposti päivitettävissä erilaisilla uusilla materiaaleilla. Tilkkumaalaus käsin on kiinnostava tekniikka siksikin, että käytettävien materiaalien mahdollisuudet ovat

loputtomat. Käsinkirjoessa ei tarvitse edes miettiä, mikä vielä menee ompelukoneesta läpi. Kun tekniikkaa lähtee muuntelemaan, voi päälli- ja pohjakankaiden väliin ompelemalla "taskutettava" materiaali olla lähes mitä tahansa, aina tilkuista, valokuvista, piirroksista ja lehtikuvista esineisiin. Tästä hieno esimerkki on Arvet - kirjontapajallani käyneen Jennin työ, jossa hän ompeli kankaiden väliin pyöränsä avaimet (kuva 30). Käsinkirjonta myös mahdollistaa kollektiivisen kirjonnän, missä monta kirjojaa ompelee yhtäaikaan yhteistä teosta (kuva 11). Tällainen kollektiivisen kirjonnaisen valmistaminen olisi erinomainen lisäämään tiimityöskentelytaitoja esimerkiksi yrityksissä.

9 LOPPU ON KAIKEN ALKU

2000-luvun alusta asti "voimauttava" on ollut jonkinlainen muotisana, jolla on markkinoitu esimerkiksi monenlaisia kursseja. Minua mietitytti, miten jokin kurssi voisi "antaa voimaa", niinkuin asian silloin ymmärsin. Opinnäytetyössäni halusin ottaa selvää, oliko voimaantumisessa jotain takanakin, vai oliko se markkinamiesten valmiiksi pureskelemaa keittiöpsykologiaa. Projektin aikana tutustuin voimaantumisen teoriaan ja muutamiin teoriaa soveltaviin hankkeisiin. Tavoitteenani oli suunnitella oma voimaannuttava kurssi, jossa yhdistäisin omaksumani tiedon voimaantumisesta omaan tekstiilimuotoilun osaamiseen. Lähteiden tutkiminen ja omat kokemukseni voimaantumisesta saivat minut ajattelemaan, etteivät kaikki voimauttavat kurssit välttämättä ole täyttä huijausta. Tärkein oivallukseni oli, ettei voimaa voi toiselle antaa, mutta häntä voi tukea voimaantumisprosessissa. Voimaantumisprosessissa kursseilla onkin tukijan rooli. Voimaannuttava kirjontapajani oli mielenkiintoinen ja innostava kokeilu hyödyntää voimaantumisen teoriaa käsityöpajan suunnittelussa. Teorian hyödyntäminen suunnittelussa toi pajan sisältöön sellaista syvyyttä ja merkityksellisyyttä, jota en siihen ehkä muuten olisi saanut. Mielestäni tästä on etua myös työelämässä. Uskon, että kurssien, joissa käsitöiden opettamisen lisäksi on myös jokin henkilökohtainen tai yhteiskunnallinen tavoite, kysyntä tulee tulevaisuudessa vain kasvamaan. Ihmiset haluavat edelleen tehdä käsitöitä ja oppia uutta. Koska maailma on jo tavaraa täynnä, tekemiselle kaivataan kuitenkin muutakin merkitystä, kuin tuotteiden valmistaminen. Tällaisia käsityön merkityksiä voisivat olla vaikka yhteisöllisyyden, luovuuden ja viihtyisyyden lisääminen tai voimaantuminen.

Kirjontapajaa suunnitellessani tavoitteenani oli osallistujien voimaantuminen pajalla. Kirjonnan voimaannuttavan vaikutuksen perusteelliseen tutkimiseen, ja tulosten yleistämiseen kirjontapajani ei kuitenkaan sovellu. Tähän tarkoitukseen pajan osallistujamäärä oli liian pieni, ja kesto liian lyhyt. Koska voimaantuminen

on luonteeltaan henkilökohtainen prosessi, minulla ei myöskään ollut päteviä keinoja arvioida osallistujien voimaantumista. Palautelomakkeissa en kysynyt tytöiltä mitään voimaantumisen kokemuksista, enkä kertonut heille pajan tavoitteen olevan voimaannuttava. Osallistujien mahdollista voimaantumista arvioin omien havaintojeni perusteella, sekä keskusteluissa Tyttöjen Talon ohjaajien kanssa. Kirjontapajani tuotti osallistujille voimakkaita positiivisia kokemuksia, joita voisin lukemani lähdeaineiston perusteella luonnehtia voimaannuttaviksi. Monilla Tyttöjen Talon kävijällä saattaa olla taakkanaan useita keskeneräisiä asioita elämässään, joko koulussa, kotona tai omassa kasvamisessaan. Osalle tytöistä myös sosiaaliset tilanteet voivat olla haastavia. Kirjontapajan suunnitteluvaiheessa pidin voimaantumisen kannalta tärkeimpänä osallistujien luovaa itseilmaisua, muilta oppimista ja pajalta saatuja onnistumisen kokemuksia. Keskusteluissa ohjaajien kanssa kävikin ilmi, että monelle osallistuneelle tytölle pajan suurin merkitys onkin ehkä ollut se, että on uskaltanut kokeilla jotain uutta, ennestään tuntemattoman ohjaajan kanssa. Monille pajaan osallistuneille tytöille myös se, että he saivat työnsä valmiiksi yhdessä illassa, oli erittäin merkityksellistä. Ylpeinä ja itsekin yllättyneinä tytöt esittelivät talon ohjaajille, toisille tytöille ja minulle valmiita töitään. Tällä tavoin kirjontapajani on lisännyt osallistujien rohkeutta ja itseluottamusta ja auttanut rakentamaan positiivista kuvaa itsestään. Tässä prosessissa näkyy kirjontapajani voimaannuttavin vaikutus.

Vaikka olen opinnoissani suuntautunut taide- ja käyttötekstiilien suunnitteluun, olen erittäin tyytyväinen, että valitsin opinnäytetyöni aiheeksi kirjontapajan suunnittelun ja ohjaamisen. Projektin aikana oma kokemukseni ohjaajana kasvoi ja kiinnostukseni käsitöiden ohjaamiseen lisääntyi huomattavasti. Tavaroiden täyttämässä maailmassa mielestäni työllistymiseni kannalta merkittävää on se, että löysin itselleni mielekkään keinon hyödyntää tekstiilialan osaamistani palveluiden tuottamisessa. Valmistuttuani voisin hyvin työllistää itseni ainakin osittain ohjaamalla kirjontapajoja, joissa kirjonnän lisäksi tavoitteena olisi myös

esimerkiksi luovuuden, yhteisöllisyyden ja voimaantumisen lisääminen. Esimerkiksi toiminimellä voisin tarjota asiakkaille lyhytkestoisia kirjonnän matkalaukkupajoja, tai opinnäytetyöni kaltaisia pitempikkeitöisiä työpajoja. Mahdollisia asiakkaita voisivat olla esimerkiksi yritykset ja kansanopistot, sekä kuntien sosiaali- ja kulttuuripalveluiden yksiköt, kuten vanhainkodit, vammaisten toimintakeskukset, nuorisotalot ja maahanmuuttajien palvelut. Voimaantumista ja voimaantumisen mekanismeja kirjontaprosessissa haluaisin tutkia vielä lisää. Olisi mielenkiintoista tutkia voimaantumista kirjonnän avulla esimerkiksi terapeuttisena toimintana käsityö- ja taideterapian kautta. Jatkossa haluankin vielä laajentaa tekstiilimuotoilun osaamistani kasvatus- tai sosiaalialalle. Uskon, että siten voisin vielä paremmin työllistää itseni erilaisissa ihmisen kasvua ja hyvinvointia tukevissa monialaisissa hankkeissa.

LÄHTEET

ANTTILA, Pirkko 1993. Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.

BARDY, Marjatta 2002. Syrjäytymisestä, taiteesta ja kehityksestä. Julkaisussa: LEVANTO, Yrjänä, SIVENIUS, Pia, VIHMA, Susann (toim.) Taiteellinen toiminta, elämäntarinat ja syrjäytyminen. SYREEANin Taimi-projekti 2001-2003. Työpaperit. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja, F 21. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

BATESON, Gregory 1987. Steps to an Ecology of Mind. Northvale: Jason Aronson Inc.

BENNET, dj 1997. The Machine Embroidery Handbook. Asheville, North Carolina: Lark Books.

CHECKLAND, Peter 1986. Systems Thinking, Systems Practice. Chichester: John Wiley & Sons

HOLMBERG, Karin 2012. Koristele kirjomalla.(Suom. Lotta Lipsanen) Hämeenlinna: Karisto Oy

KOKKONEN, Kirsi 2013-03-21. Ohjaaja. [keskustelu]. Kuopio: Tyttöjen Talo.

KUOPION TYTTÖJEN TALO 2014. Ajankohtaista [verkkoaineisto]. Kuopion Tyttöjen Talon internet-sivut. [viitattu 2014-01-19]. Saatavissa: <http://www.hilimat.fi/AJANKOHTAISTA>

Kuopion Tyttöjen Talo® -yleisesite
Tyttöjen Talon® kevätinfo 2013-esite

KÄSPAikka. Tilkkumaalaus. [verkkoaineisto]. [viitattu 2013-12-12]. Saatavissa: <http://www.kaspaikka.fi/tilkkutyot/tilkkumaalaus/>

LANKINEN, Mari 2011. Voimaneidot. Opas tyttöjen oman voiman haltuun ottoon ja aggression hallinnan tukemiseen. [verkkojulkaisu]. Kalliolan Nuoret ry ja Setlementtinuorten liitto ry. [viitattu 2014-02-24]. Saatavissa: http://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/181da09a612af1b058866967d2bd256e/1393358658/application/pdf/29698/Voimaneidot_%20nettiin.pdf

LANKINEN, Mari 2012. Voimaneidot. Oman voiman haltuunoton ja aggression hallinnan tukeminen tyttötyössä. [PowerPoint -esitys]. Nuorten keskus. [viitattu 2014-02-24] Saatavissa: <http://www.nuortenkeskus.fi/binary/file/-/id/43/fid/1019>

LAVONEN, Kuutti 2013-04-18. Teoksessa JOUTSI, Laura, ROOS, Jonni ja VEHMANEN, Liisa. Kalevala nyt.[tv-sarja]. YLE Teema: YLE Kulttuuri. Jakso 2/10. [viitattu 2013-05-06]. Saatavissa: www.areena.yle.fi/tv/41354

MALTE-COLLIARD ja LAMPO 2013. (Toim.) Voimaa taiteesta. Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. [Verkkoaineisto]. Tampereen yliopisto. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu. [viitattu 2014-02-24] Saatavissa: http://www.voimaataiteesta.fi/uploads/pdf/Voimaa_taideesta.pdf

MULARI, Heta, EISCHER, Heli ja UUSITALO-HERTTUA, Mari 2012. Tyttötyö kääntyi 2010-luvulle. Julkaisussa: MULARI, Heta ja EISCHER, Heli (toim.) Tyttötyön kansio. Setlementtijulkaisuja 30. Helsinki: Suomen Setlementtiliitto ry.

PAINE, Sheila 1995. Embroidered textiles. Traditional patterns from five continents with a worldwide guide to identification. London: Thames and Hudson

PEHKONEN, Tiina 2013. ARVET Voimauttavaa luonnostelua. Savonia-ammattikorkeakoulu. Muotoilun koulutusohjelma. Harjoitustyö. Kirjoittajan hallussa.

PEHKONEN, Tiina 2012-11-29. Päiväkirja: Kirjoittajan hallussa.

POHJOLA, Ulla 2013-11-19. Taiteilija. [haastattelu]. Tampere.

ROBINSON, HA 1994. The Ethnography of empowerment. Lontoo: Falmer Press.

RUMI, Jalal ad-Din Muhammad 2013-16-06. Steve McCurryn näyttely. Helsinki: Taidehalli.

SAVOLAINEN, Miina. 2002. Maailman ihanin tyttö. Julkaisussa: LEVANTO, Yrjänä, SIVENIUS, Pia, VIHMA, Susann (toim.) Taiteellinen toiminta, elämäntarinat ja syrjäytyminen. SYREENin Taimi-projekti 2001-2003. Työpaperit. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja, F 21. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

SAVOLAINEN, Miina 2013-12-17. Voimauttava valokuva [verkkoaineisto]. Voimauttavan valokuvan menetelmä. [viitattu 2014-01-18]. Saatavissa: <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>

SEPPÄLÄ, Maija-Leena 1991. Miten opiskelija toteuttaa luovaa työskentelyä edellyttävän kirjonnän suunnittelu- ja valmistusprosessin. Tekstiiliopin syventävien opintojen tutkielma. Sijainti: Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu. Kuopion Muotoiluakatemia. Taitemian kirjasto. Helsingin yliopisto: Käsityönopettajan koulutuslinja.

SIITONEN, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Oulun opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja. [viitattu 2013-24-01]. Saatavissa: <http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>

SIITONEN, Juha & ROBINSON HA (1998) Empowerment: Links to Teachers' Professional Growth. Julkaisussa: ERKKILÄ R, WILLMAN A & SYRJÄLÄ L (toim.) Promoting teachers' personal and professional growth. OULU: Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Acta Univ Oul E 32: 165–191.

THESEUS.FI. Ammattikorkeakoulujen julkaisuarkisto [verkkoaineisto]. Julkaisuhaku asiasanalla voimaantuminen [viitattu 3.1.2014]. Saatavissa: http://www.theseus.fi/browse?order=DESC&rpp=100&sort_by=2&value=voimaantuminen&etal=1&offset=0&type=subject

UUSITALO-HERTTUA, Mari 2012. Tyttöjen Talo®. Julkaisussa: MULARI, Heta ja EISCHER, Heli (toim.) Tyttötyön kansio. Setlementtijulkaisuja 30. Helsinki: Suomen Setlementtiliitto ry.

VOIMAVERSUM Oy 2010. [yrityksen internetsivut]. Voimaversum Oy [viitattu 2014-01-05]. Saatavissa: http://www.voimaversum.fi/?page_id=122

VÄHÄLÄ, Eija 1999. Käsityöstä elämäniloa. Julkaisussa: Anna-Mari Raunio ja Pirita Seitamaa-Hakkarainen (toim.) Liitteitä – Attachments. Kirjoituksia käsityötieteestä. Saarijärvi: Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia

KUVALUETTELO

KUVA 1. Maailman ihanin tyttö. Kuvitusta Miina Savolaisen Maailman ihanin tyttö -projektista. Projektissa Savolainen tutki valokuvan voimauttavaa vaikutusta yhdessä lastenkotinuorten kanssa. Teoksessa SAVOLAINEN, Miina 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment.

KUVA 2: Nukkuva hirviö. (Pehkonen 2013)

KUVA 3: Kirjonnassa materiaaleina voi käyttää myös simpukoita. Teoksessa BENNET, dj 1997. The Machine Embroidery Handbook. Asheville, North Carolina: Lark Books.

KUVA 4: Tilkkumaalauksessa käytin luonnoksena neuleen kuviomallia. Valokuva Tiina Pehkonen 2014.

KUVA 5: Tilkkumaalausta käsin. Tilkut on ommeltu kiinni pohjaan harvakseltaan, seuraamatta tiukasti tilkkujen reunoja. Seppälä. Tilkkumaalaus. KÄSPAikka. Tilkkumaalaus. [verkkoaineisto]. [viitattu 2014-01-14]. Saatavissa: <http://www.kaspaikka.fi/tilkkutyot/tilkkumaalaus/index.html>

KUVA 6: Richard Boxin tekniikassa tilkut peitetään kauttaaltaan ompeleilla. Tässä on käytetty sekä käsin-, että konekirjontaa. Seppälä. Tilkkumaalaus. KÄSPAikka. Tilkkumaalaus. [verkkoaineisto]. [viitattu 2014-01-14]. Saatavissa: <http://www.kaspaikka.fi/tilkkutyot/tilkkumaalaus/index.html>

KUVA 7. Kirjoessaan ihminen tekee alitajuntaansa näkyväksi. Ulla Pohjola. Uni. 1994. Käsinkirjonta, värjäys, puuvillasametti, silkki, pitsit, puuvillalangat. 14 x 26 cm. (Pohjola ja Salon taidemuseo 2007, 9) Teoksessa POHJOLA, Ulla ja Salon taidemuseo (toim.) 2007. Ulla Pohjola. Varjossa ja valossa. Salon taidemuseon julkaisuja 9. Tampere: Salon taidemuseo Veturitalli ja Ulla Pohjola

KUVA 8. Kirjottu kaulakoru. dj. Bennet, 1997. Teoksessa BENNET, dj 1997. The Machine Embroidery Handbook. Asheville, North Carolina: Lark Books.

KUVA 9. Kirjottuja riipuksia. dj. Bennet, 1997. Teoksessa BENNET, dj 1997. The Machine Embroidery Handbook. Asheville, North Carolina: Lark Books.

KUVA 10. Luonnos hakaneulalla kiinnitettävästä korusta. (Pehkonen 2014)

KUVA 11. Tiina ja Maria ompelevat helmikirjontatyötä. Kuva Vesänen-Laukkanen 2013.

KUVA 12. Pajamateriaalien valmistusta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 13. Kirjontanäytteiden valmistusta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 14. Pajalla tarvittiin muunmuassa näytetilkkuja, helmiä, lankoja liimaa ja lehtikuvia. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 15. Tilkkuja ja kankaita pajalle sain paikalliselta ompelijalta ja Tyttöjen Talolta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 16. Vapaalla konekirjonnalla voi myös kirjoittaa. Kirjontannäytteessä käytin pitsin ja tilkkujen lisäksi lääkeselostetta ja gessoa.. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 17. Tilkkumaalausnäytteessä ompelin pohja- ja päällikankaiden väliin tilkkujen lisäksi piimustukseni. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 18. Ompelukoneet valmiina odottamassa. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 19. Pajatarvikkeet valmiina paikoillaan. Tarvikkeiden esinlaitossa tavoitteenani oli saada aikaan luovuuteen kannustava tunnelma. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 20. Jennin konekirjontakokeilu. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 21. Sannan kirjontakokeilu. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 22. Mun Valo -kirjontatöiden aihekortti. Pehkonen 2013.

KUVA 23. Mun Arvet -kirjontatöiden aihekortti. Pehkonen 2013.

KUVA 24. Jennin kirjontatyö Mun Valo-aiheesta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 25. Jonnan työ elämänsä valolle. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 26. Milla halusi pohtia työssään värien merkitystä. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 27. Marin kirjonnainen. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 28. Mannan työ Mun Valo -aiheesta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 29. Tytöt työskentelemässä pajalla. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 30. Tilkkumaalaustekniikalla valmistin pajalle mallit pussukasta ja korusta. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 31. Kirjontapajalla valmistuneet työt laitettiin esille seinälle sohvan yläpuolelle. Töiden lomaan olisi myös voinut kommentoida kirjontapajan aiheita post-it -lapuilla. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVA 32. Marin kirjoinnaisestaan valmistama pussukka. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

Kuva 33. Aloittamani tilkku, johon tytöt saattoivat kokeilla vapaata ompelukonekirjontaa. Valokuva Tiina Pehkonen 2013.

KUVIO 1. Voimaantuminen ammatillisessa kasvussa Siitosen ja Robinsonin (1998) mukaan. Teoksessa SIITONEN, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Oulun opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja. [viitattu 2013-24-01]. Saatavissa: <http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>

KUVIO 2: Voimaantuminen kirjontaprosessissa. (Pehkonen 2014, mukaillen Siitonen ja Robinson 1998)

KUVIO 3. Arvet - kirjontapajan suunnittelu pehmeän systeemanalyysimallin avulla. (Pehkonen 2014, mukaillen Anttila 1994, Checkland 1986.) Teoksissa ANTTILA, Pirkko 1993. Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY. Ja CHECKLAND, Peter 1986. Systems Thinking, Systems Practice. Chichester: John Wiley & Sons

KUVIO 4. Ensimmäinen pajakerta antoi paljon ajattelemisen aihetta. Pehkonen 2013

KUVIO 5. Vastanneiden mielestä helppoja ja vaikeita asioita kirjontapajalla olivat... (Pehkonen 2014)

KUVIO 6. Vastanneiden mielestä pajan ohjaaja oli... (Pehkonen 2014)

KUVIO 7. Vastanneiden yleisarvio kirjontapajasta oli... (Pehkonen 2014)

TAULU 1. Arvet -kirjontapajan ohjelma. Pehkonen 2013.

TAULU 2. Ohjaajan muistilista Pehkonen 2013.

Tilkkumaalausohje

Tiina Pehkonen 2014

Tilkkumaalaus on eräs kirjonnän tekniikka, jossa pohjakankaan ja läpikuultavan päälliskankaan väliin asetellaan erimuotoisia ja värisiä, mielellään ohuita ja läpikuultavia tilkkuja. Tilkut kiinnitetään paikoilleen ommellen koko työn läpi joko käsin tai koneella. Tekniikka on kuin levittäisi märeille paperille vesiväriä ja työn kuivuttua lisäisi värikynillä yksityiskohdat. Tilkkumaalauksessa tilkut toimivat maaleina ja ompeleet värikyninä. Tilkkumaalausta voi tehdä joko luonnoksen mukaan, tai vapaasti, "katsotaan mitä syntyy" periaatteella. Tärkeintä on, että pitää hauskaa ja nauttii tekemisestä.

Lisätietoa ja materiaaleja:

- Kattava ja selkeä ohje tilkkumaalaukseen: www.kaspaikka.fi/tilkkutyot/tilkkumaalaus
- Kirjontalankoja ja muita tarvikkeita netistä: www.brodeerauslangat.fi
- Kattava opas kirjontaan: Kaikki kirjonnasta. 2007. WSOY.
- Ohjeita ja inspiraatiota käsinkirjontaan: Koristele kirjomalla. Karin Holmberg, 2012. Karisto
- Inspiraatiota erityisesti konekirjontaan: The Machine Embroidery Handbook. Dj. Bennet. 1998. Lark Books

Tarvikkeet:

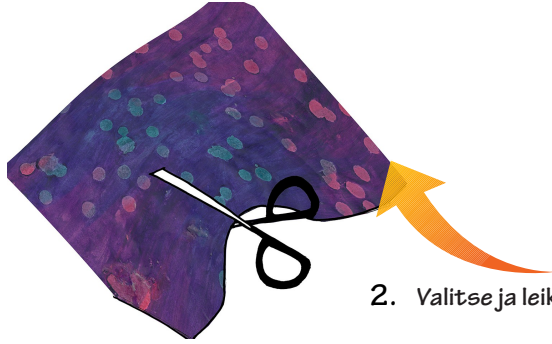
- Ompelukone johon saa parsinpaininjalan tai kankaansyötön pois päältä. Tilkkumaalausta voi tehdä myös käsin, jolloin ompelukonetta ei tarvitse. (kts. sivu 3)
- Konekirjontalankaa ja pikapuolia. Myös hyvälaatuinen ompelulanka käy. Käsin ompeluun käyvät kaikenlaiset langat.
- Neula, lankaa, nuppineuloja ja sakset
- Eri kokoisia ja värisiä tilkkuja. Mielellään ohuista ja läpikuultavista kankaista, kuten tylli, silkki, organza ja puuvillaharso.
- Pohjakankaaksi esimerkiksi tavallista puuvillakangasta.
- Kirjontakehys helpottaa käsin ommeltaessa.

Kuvalähteet:

Sivu 2. Kaikki kuvat Tiina Pehkonen, 2013

Sivut 3-5. Kaikki kuvat Maija-Leena Seppälä. Käspaikka. Tilkkumaalaus. [verkkoaineisto] Saatavissa: www.kaspaikka.fi/tilkkutyot/tilkkumaalaus

1. Vaihda ompelukoneeseen parsinpaininjalka, tai kytke kankaansyöttö pois päältä. Katso ompelukoneesi ohjekirjasta miten tämä tehdään.

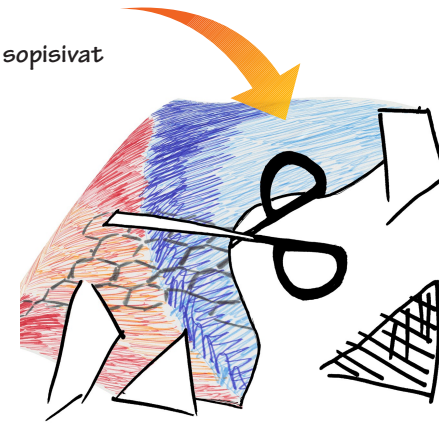

2. Valitse ja leikkaa pohjakangas.

6. Ompele ompelukoneella tai käsin kankaat kiinni haluamallasi tavalla. Voit käyttää erilaisia pistoja, suoraa tai siksakkia ja erivärisiä ja -laatuksia lankoja. Pura lopuksi apupistot pois.

3. Valitse ja silppua tilkkukankaat. Kankaita valitessa voit miettiä, minkälaiset värit, kuviot ja muodot sopisivat parhaiten kuvaamaan aiheettasi.

4. Asettele tilkut pohjakankaalle haluamallasi tavalla. Voit lisätä mukaan myös omia piirrustuksia, valokuvia, kiiltokuvia tms. mikä mielestäsi sopii aiheeseen

5. Aseta läpikuultava tylli- tai muu kangas työn päälle. Ompele kankaat kiinni käsin sieltä täältä harvoilla apupistoilla.

Kuva 1. Tilkkuja voi ommella käsin harvakseltaan. (Käspaikka 2014-01-14)

Kuva 2. Käsin ommeltu tilkkumaalaus. (Käspaikka 2014-01-14)

Tilkkumaalaus käsin

Käsin peruspistoja ommellen ommellaan tilkkuja rennosti mukaillein. Pistot voivat seurata tilkkujen rajoja ja toisinaan mennä niiden yliin. Ompeluun käyvät kaikenlaiset hyvälaatuiset ja ohuet langat. Esim. konekirjonta-, muliini- ja silkkilangat.

Kuva 3. Tilkkumaalausta käsin ommellessa on tärkeää ommella rennosti. Tarkka tilkkujen rajojen seuraaminen antaa jäykän vaikutelman. (Käspaikka 2014-01-14)

Tilkkumaalaus ompelukoneella

Harsi tilkut ensin käsin ”taskuun” päälli- ja pohjakankaan väliin. Ompele sitten koneella tilkkujen ympäriltä, niin että pysyvät jotenkuten paikoillaan. Jatka sitten ompelua erilevyisiä siksakpistoja ja suoraa ommelta käyttäen, joko tilkkuja mukaillen tai vapaasti miten haluat. Ompelukoneella kirjoessa kankaansyötön laittaminen pois päältä tai parsintapaininjalan käyttäminen mahdollistaa työn vapaan ohjaamisen.

Kuva 6. Tilkkumaalauksen ei tarvitse olla esittävä. Kokeile täyttää työ erilaisilla pistoilla. (Käspaikka 2014-01-14)

Kuva 4. Tilkut on harsittu käsin päälli- ja pohjakankaan väliin. (Käspaikka 2014-01-14)

Kuva 5. Tilkkumaalaus on seuraavaksi ommeltu koneella käyttäen erilevyisiä siksakpistoja. (Käspaikka 2014-01-14)

Richard Boxin tekniikka

Käsin ja koneella erilaisia pistoja ja lankoja yhdistellen ommellaan niin, että alla olevat tilkut peittyvät lähes kokonaan ja tilkkujen väri vain kuultaa ompeleiden takaa. Näin työhön saa vaikutelman syvyydestä.

Kuva 7. Tilkut on ommeltu sieltä täältä kiinni pohja- ja päällikankaiden väliin. (Käspaikka 2014-01-14)

Kuva 9. Tilkut kuultavat ainoastaan hieman erilaisten lankojen ja pistojen alta. Työn vaikutelma on erittäin maalauksellinen. (Käspaikka 2014-01-14)

Kuva 8. Työtä on jatkettu peittämällä tilkut lähes kokonaan eri paksuisilla langoilla ja erilaisilla pistoilla. (Käspaikka 2014-01-14)

Vikatikeistä voimaksi

Voimauttava kirjontapaja
torstaisin avoimessa illassa.
Tule milloin sinulle sopii!

Tutustuminen 31.10. klo. 16-19
Mun Arvet 7.11. klo. 16-19
Mun Arvet 14.11. klo. 16-19
Mun Valo 21.11. klo. 16-19
Mun Valo 28.11. klo. 16-19
Ohjaajana muotoilijaopiskelija Tiina
Kuopion Sementtinti Puijola ry
Tytöiden talo®
Häpelähteenkatu 33, 2 krs.
70110 Kuopio

Lisää tietoa:
www.tekstiliarvet.wordpress.com

Kuopion Tyttöjen Talolla
Torstaisin 31.10-28.11.2013
klo 16-19

Ohjaajana muotoilijaopiskelija Tiina Pehkonen

Idea

Tavoitteena Arvet -kirjontapajalla on tilkkumaalauksen ja luovan kirjonnan avulla työstää omassa elämässä sattuneita vikatikkejä ja koittaa näin löytää niistä valoisat puolet. Pajalla työskentely on henkilökohtainen prosessi, jonka aikana on tärkeää pysyä herkkänä omille ajatuksilleen ja tunteilleen. Pajalla aloitettuja kirjonnaisia voi jatkaa prosessimaisesti niin kauan kuin tekijästä tarpeelliselta tuntuu. Paja on jaettu aiheiden mukaan Mun arvet- ja Mun valo -osioihin. *Mukaan voi tulla milloin vain* ja hausinta on kun tekee työn molemmista aiheista.

Tervetuloa tekemään kuvia tilkuilla ja langoilla!

Ohjelma

Tutustuminen

Torstai 31.10 klo 16-19 Tyttöjen Talo

- Arvet-työpajan esittely. *15 min.*
- Tilkkumaalaustekniikan esittely ja ohjaus kirjontaan.
Tehdään tilkkumaalaukkoja, kokeillaan ompelukonekirjontaa ja tutustutaan myös hieman käsinkirjontaan.

Mun arvet

Torstait 7. ja 14.11 klo 16-19 Tyttöjen Talo

- Virittäytyminen aiheeseen. *10 min.*
- Mun arvet -tilkkumaalaus. *120 min.*
Ensimmäisessä tilkkumaalauksessa kuvaat tunteita, joita omat arvet ja vikatikit tai jokin mieltä painava asia sinussa herättävät. Tilkkumaalausta tehdessä voi miettiä millainen kangas, väri tai muoto sopii parhaiten kuvaamaan omia tunteita tai voit antaa tilkkujen ja lankojen vapaasti johdatella mieltäsi.
- Yhteinen Arvet-kuvakollaasi tai puhekuplakeskustelu *35 min.*
Kuvia ja sanoja kooten käydään yhdessä läpi mitä ajatuksia aihe herätti ja miltä tekeminen tuntui.

Mun valo

Torstait 21. ja 28.11 klo 16-19 Tyttöjen Talo

- Virittäytyminen aiheeseen. *10 min.*
- Mun valo -tilkkumaalaus. *120 min.*
Toisen tilkkumaalaustyön taustalla on sananlasku "A wound is the place where the Light enters the body." Jokaisella meistä on omat arpeemme, samoin kuin jokaisella on omat onnenhetkemme. Huonoistakin kokemuksista voi seurata jotain hyvää. Mitä hyvää arvistasi on sinulle seurannut tai mitä toivoisit seuraavan? Mun valo -tilkkumaalauksessakuvaat tätä hyvää.
- Yhteinen Arvista valoa -kollaasi *35 min.*
Tehdyistä töistä, kuvista ja sanoista kootaan yhteinen kollaasi. Millaisia ajatuksia pajalla työskentely on tuottanut, miltä tekeminen on tuntunut? Miten ikävistä kokemuksista voi löytää valoisa puolet?

Palaute Arvet -kirjontapajasta opinnäytetyötäni varten.

Pvm. _____

1. Alla on muutama väittämä pajalla työskentelystä. Piirrä ruutuun ♥ (sydän) jos kyseinen asia oli mielestäsi helppoa tai ⚡ (salama) jos se oli vaikeaa.

Pajalla oli...

☐ tutustua muihin	☐ ymmärtää tehtävä	☐ keskittyä
☐ ommella koneella	☐ ommella käsin	☐ työskennellä
☐ kuvata tunteita	☐ luottaa itseän	☐ saada apua
☐ tehdä tilkuilla kuva	☐ kertoa omista ajatuksista	
☐ kuunnella muita		

2. Laita rasti ruutuun sopivissa kohdissa.

Ohjaaja oli...

☐ kannustava	☐ huomioi kaikki osallistuja	
☐ osaava	☐ kiireinen	☐ ei huomannut minua
☐ neuvoton	☐ rauhallinen	☐ hukassa

Minusta...

☐ pajalla oli kivaa	☐ aihe oli liian vaikea
☐ oivalsin joitain juttuja	☐ paja oli turha
☐ oli kiva kokeilla uutta	☐ en pitänyt tekniikasta
☐ aihe oli kiinnostava	☐ sain onnistumisen kokemuksia

Muita terveisiä, ideoita, risuja tai ruusuja? Kirjoita tänne!

Kiitos osallistumisestasi ja arvokkaasta palautteestasi ♥

